

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Veronika Buchtová

Znalost etikety žáků ve vybraných školách Pardubického kraje

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Etiketa ve vybraných školách Pardubického kraje“ vypracovala samostatně a výhradně s použitím odborné literatury uvedené v seznamu.

.....

Veronika Buchtová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Tomáši Hubálkovi Ph.D., vedoucímu této práce, za jeho cenné rady a vsřícný přístup. Poděkování také patří rodině za podporu, a respondentům, kteří se podíleli na vypracování praktické části práce.

OBSAH

1. Etiketa	4
1.1 Definice etikety	4
1.2 Protokol	5
1.3 Společenské přednosti	6
1.4 Slušnost, zdvořilost, takt	8
1.5 Transakční analýza	9
1.6 Svědomí a morálka	10
2. Historie etikety	12
2.1 Vznik a vývoj etikety	12
2.2 Osobnosti v oblasti české etikety	13
2.2.1 Jiří Stanislav Guth – Jarkovský	13
2.2.2 Eva Filipová	14
2.2.3 Eliška Hašková Coolidge	15
2.2.4 Ladislav Špaček	16
3. Etiketa ve výchovně vzdělávacím prostředí	17
3.1 Etiketa v povinné oblasti vzdělávání	17
3.2 Neformální vzdělávání	22
4. Základní pravidla etikety	23
4.1 Etiketa kontaktních situací	23
4.2 Etiketa oblékání	26
4.3 Etiketa stolování	28
4.4 Etiketa cestování	30
4.5 Netiketa	32
5. Charakteristika praktické části	37
5.1 Cíle a hypotézy výzkumného šetření	38
5.2 Metodologie výzkumu	39

5.3	Výzkumný soubor	40
5.4	Interpretace získaných dat.....	41
5.5	Shrnutí výsledků.....	70
5.6	Návrh začlenění tématu „etikety“ do vzdělávacího procesu	72
5.7	Didaktická hra	72
5.8	Etiketa v kapse – kvízová hra o etiketě	75
Závěr		88
Seznam zkratek.....		90
Seznam pramenů a literatury		91
	Seznam internetových zdrojů	92
	Seznam zdrojů obrázků	95
	Seznam tabulek.....	97
	Seznam grafů	98
	Seznam příloh	99

Úvod

Etiketa je historicky proměnlivá oblast a je na každém, aby reflektoval její změny a uměl na ně vhodně reagovat. Především proto, že je součástí běžného života, a to nejen toho osobního, ale i profesního. Je tedy více než vhodné nenásilným způsobem implementovat etiketu do vzdělávacích oblastí, a to pro snazší uchopení této problematiky žáky a její následnou aplikaci do běžného života. Tématem diplomové práce je oblast úrovně etikety ve vybraných školách Pardubického kraje. Je porovnáván vliv povinného vzdělávání a neformálního vzdělávání na tuto problematiku, konkrétně absolutorium kurzů tanečních a společenského chování.

První kapitola se zaměřuje na vymezení základních pojmů. Jedná se o pojmy, které se etikety přímo dotýkají, jako je slušnost, zdvořilost, takt, nebo protokol, ale i pojmy které chování jedince mohou ovlivňovat, mezi něž patří například transakční analýza nebo svědomí a morálka.

Druhá kapitola stručně zmiňuje vývoj etikety a upozorňuje na její proměnlivost v závislosti na čase a místě. Dále jsou zde představeny, formou krátkých medailonků, vybrané osobnosti, které se založili o upevnění etikety nebo dosud ovlivňují rozvoj vzdělání v oblasti etikety v České republice.

Třetí kapitola se zaměřuje na ukotvení etikety ve výchovně vzdělávacím prostředí. Tato kapitola je rozdělena na povinné vzdělávání a neformální vzdělávání. V povinném vzdělávání se zaměřujeme především na ukotvení etikety v kurikulárních dokumentech a implementaci učiva etikety v učebnicích pro občanskou výchovu nebo učebnicích základů společenských věd. U neformálního vzdělávání se zaměřujeme na kurzy, jejichž náplní je výuka společenského chování v chrudimském regionu.

Čtvrtá kapitola zahrnuje stručný přehled základních pravidel etikety, který by mohl být vhodným rámcem pro výuku této oblasti v povinném vzdělávání. Pravidla jsou rozčleněna do pěti základních oblastí, s nimiž se můžeme nejčastěji v běžném životě setkat. Poměrně podrobně je rozpracovaná podkapitola netikety, na kterou by se měla soustředit větší pozornost v závislosti na současnou situaci (distanční výuka v době coronavirové krize).

Následuje praktická část, jejímž hlavním cílem bylo zjištění úrovně znalostí etikety ve vybraných školách Pardubického kraje. Pomocí položek didaktického testu, které byly směřovány na žáky vybraných šesti škol, byla zjišťována úroveň znalostí v konkrétních

oblastech etikety. Jednotlivé didaktické úlohy měly vždy jednu správnou odpověď a na základě správnosti vyplněného dotazníku byla praktická část vyhodnocena.

V poslední části diplomové práce je představen vlastní návrh začlenění etikety do vzdělávacího procesu. Cílem bylo vytvořit didaktickou stolní hru, kterou bude možné využívat jak v povinném vzdělávání, tak ve volném čase. Je dokázáno, že aktivizační metody žákům zpříjemňují pobyt ve škole. Žáci se soustředí především na užívanou metodu, v našem případě na didaktickou stolní hru, a osvojení učiva je tak pro ně lépe přístupné.

I. Teoretická část

1. ETIKETA

V této kapitole se seznámíme se základními pojmy a jejich historickým vývojem. Následující pojmy k etiketě neodmyslitelně patří a pomáhají nám pochopit jednotlivá pravidla ve společenském životě. Některé pojmy jako je transakční analýza, svědomí nebo morálka dokonce mohou ovlivňovat pohled na etiketu a její aplikaci do běžného života u každého z nás.

1.1 Definice etikety

Slovo etiketa má svůj původ ze starofrancouzského „estiguer“. Předchůdce slova „estiguer“ je starogermánské „stehen“. Význam obou slov, je ale velice podobný, a to „přípevnit“ nebo „vyvěsit“. V dávných dobách se pravidla královského dvora, ale i pravidla pro stráž a vojsko, vyvěšovala na zeď a byla využívána a vyžadována jako každodenní pravidla. Obeznámit se s nimi ale mohli pouze ti, co uměli číst (Chování.eu, 2017, online).

Pojmem etiketa rozumíme pravidla společenského chování, vyžadovaná zejména ve vyšší společnosti. Jedná se o soubor společenských zvyklostí, zvláště v diplomatických stycích (Kraus a kol., 2006, str. 219). Etiketa zahrnuje pravidla, normy, tradice, zvyklosti, nepsané zákony, pravidla verbální i neverbální mezilidské komunikace atd. Předepisuje též hierarchii vztahů mezi společenskými aktéry. Pravidla etikety nebyla nikdy skutečně formálně zaznamenána, ale byla předávána z generace na generaci do doby, kdy byla standardizována. Je nutno podotknout, že etiketa je soubor měnících se prvků s omezenou platností a různým způsobem výkladu, které je vhodné vždy přizpůsobit daným okamžitým podmínkám. Jedná se tedy o dynamickou proměnnou kulturní a sociální oblast (Smejkal a Renčín, 1993, str. 49–51). Této problematice, se na základě teorie Emile Durkheima, věnují Abrutyn Seth a spol. Durkheimovu teorii, že normy a hodnoty se ve společnosti stávají obecnějšími a abstraktnějšími v závislosti na složitosti a diferencovanosti světa, ověřovali na základě zkoumání příruček o etiketě zaměřených na americkou společnost. Prováděli deduktivní analýzu obsahu minulých a současných příruček etikety pro zkoumání proměnných jevů. Výsledkem bylo zjištění tří hlavních posunů: posun od konkrétního k obecnému chování v sociálních podmínkách, posun od náročných k sugestivnějším pravidlům chování a oslabení přísnosti sankcí za porušení etikety.

Mezi příklady zvyklostí v oblasti etikety, které se v posledních deseti letech změnily, lze řadit například to, že vesta k obleku se již přestává nosit, ženy mohou pozvat muže na večeři i za oba zaplatit, obleky některých moderních mužů zdobí pestrobarevné ponožky, punčochy

již nejsou nutným doplňkem žen a hladké oholení už není vizitkou dokonalého muže (Špaček, 2013, str. 11).

1.2 Protokol

Slovo protokol, odvozené z řeckého slova „protoklos“, se do češtiny překládá jako „po sobě jdoucí“ a udává správný postup při konkrétních akcích. Dnes má protokol řadu podob v návaznosti na typ akce, o kterou se jedná. Pokud pomineme přímou návaznost na diplomacii, hovoříme především o státním protokolu, církevním protokolu a business protokolu (Gullová a kol., 2006, str. 162–163). Při všech typech výše uvedených protokolů je vyžadován vhodný způsob chování, který může být dožadován na základě vytvořených norem.

Státní protokol stanovuje hierarchii vztahů mezi oficiálními představiteli uvnitř konkrétního státu. Jako příklad může posloužit protokolární pořadí v České republice, které uvádí Příručka diplomatického protokolu (2018):

1. Prezident republiky
2. Předseda Senátu Parlamentu České republiky
3. Předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
4. Předseda vlády České republiky
5. Předseda Ústavního soudu
6. Předseda Nejvyššího soudu, předseda Nejvyššího správního soudu
7. Místopředsedové Senátu
8. Místopředsedové Poslanecké sněmovny
9. Místopředsedové vlády
10. Členové vlády
11. Diplomatický sbor
12. Senátoři
13. Poslanci
14. Poslanci Evropského parlamentu zvolení v České republice.

Církevní protokol udává hierarchické uspořádání uvnitř církve. V tomto systému se prolínají zejména dvě pravomoci. První pravomocí je vykonávání náboženského kultu, který stanovuje, jaké úkony mohou vykonávat příslušníci církve při bohoslužbě nebo jiných náboženských činnostech. Druhá pravomoc souvisí se správou církevní obce. Ta vymezuje církevní hodnosti a jejich pravomoci stát v čele na sebe navazujících větších či menších

správních a územních jednotek. Nejpropracovanější hierarchické uspořádání má katolická církev, dále pak církev anglikánská nebo pravoslavná (Vodáková, 2017, online).

Diplomatický protokol se zabývá formální stránkou diplomatického styku, jeho součástí jsou formativní pravidla společenského chování, etiketa a ceremoniál, které jsou uplatňovány při styku s diplomatickými představiteli.

Business protokol představuje pravidla společenského chování uplatňující se při obchodním či podnikatelském působení (Gullová a kol., 2006, str. 162–163). Obchodní etiketa hraje ve světě podnikání velkou roli. Na základě výzkumu je poskytování dobré praxe s obchodní etiketou a komunikací důležitým prvkem ve světě podnikání, a dochází tak ke kvalitativnímu rozvíjení mezilidských a obchodních vztahů (Nicolau, 2017, online).

1.3 Společenské přednosti

Z ústavního hlediska jsou si všichni lidé rovni, to však neplatí v oblasti etikety. Z důvodu vyvarování se komických, někdy až trapných situací existují v oblasti etikety lidé společensky méně významní a společensky více významní. Společnost považuje za žádoucí vytvářet komfort společensky významnějším osobám (Špaček, 2005, str. 13).

Dle Smejkal a Renčina (1993) hovoříme o zákonu společenské významnosti. Pokud postavíme vedle sebe dvě osoby, dokážeme vždy určit, kdo z nich je společensky významnější a kdo méně. Je na místě společensky významnějším lidem dávat přednost, vyjadřovat jim úctu, zdravít je jako první, přenechávat jim místo k sezení a mnoho dalších úkonů. Zkrátka se snažíme, aby měli více výhod ve srovnání s ostatními.

Kategorie významnosti jsou následující:

- ženy – odjakživa považovány za důležitější, protože byly zárukou zachování rodu,
- starší – pro svojí životní zkušenost a moudrost,
- nadřazení (mezi něž patří klient, host i obchodní partner).

Nad těmito kategoriemi stojí VIP osoby (very important person), mezi které řadíme ústavní činitele, zahraniční hosty a celebrity, viz. schéma. Společenský úspěch tkví v identifikaci společensky více významné osoby od té společensky méně významné. Od této identifikace se poté odvíjí veškeré úkony, se kterými se v průběhu interakce setkáme (Špaček, 2005, str. 13).

Obrázek číslo 1

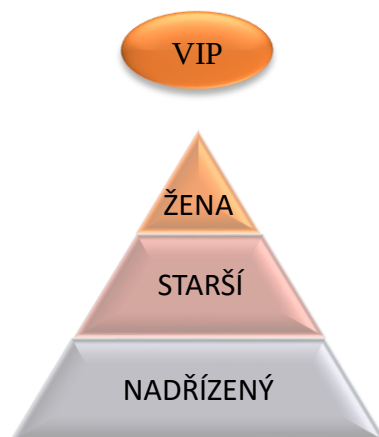

Schéma společenské nadřazenosti (Bódis, 2019)

Ne vždy je rozhodování o společenské nadřazenosti jednoznačné, protože může nastat tzv. konflikt principů“. Například, stojí-li před sebou dvojice mladší žena – straší muž, mladší nadřízený – starší podřízený, nadřízený muž – podřízená žena. Pravidlo etikety je takové, že jediným pevným bodem je žena. Funkce i věk jsou nestálými proměnnými. Avšak je-li věkový rozdíl mezi mužem a ženou výrazný, tedy muž je značně starší než žena, projevuje žena úctu muži. Kromě pravidel používáme také zdravý rozum a snažíme se vyhnout absurdním situacím, například ptát se, kdo je vlastně starší nebo společensky více nadřazený (Smejkal a Renčín, 1993, str. 56–57).

Pokud nastane „faux pas“ – chybný krok ve společenském jednání (Klimeš, 2005, str. 181), nikoho se neopravuje, naopak, jedinec se snaží ze situace „vybruslit“ co nejlépe. Etiketa navádí k vzájemnému prokazování dobra, a v případě, že se někdo dopustí chyby, budeme usilovat o co nejrychlejší nápravu této chyby. Pro představu: Jste společensky významnější a někdo jako první podá ruku vám, tu co nejrychleji přijmeme, a provedeme-li tak dostatečně rychle, možná si toho ani nikdo nevšimne (Špaček, 2019, str. 29).

1.4 Slušnost, zdvořilost, takt

*„Slušnost život společnosti umožňuje, zdvořilost jej usnadňuje“
(Špaček, 2005, str. 8).*

Slušnost

Pro společenský styk je slušnost nezbytný pojem. Opozitem slova slušnost je neslušnost, oba tyto pojmy se objevují v návaznosti na společnost, a to v jakémkoliv prostředí. Obecně lze slušnost či slušné chování charakterizovat jako všemi přijatelný způsob chování. Jak již bylo řečeno, slušnost se projevuje ve společnosti, a to při vzájemné styku lidí, komunikaci a v mezilidských vztazích. Jedná se o velmi relativní pojem, a co se považuje za slušné až žádané v jedné společenské kultuře, může působit neslušně v jiné kulturní společnosti (Gullová a kol., 2006, str. 7–8). Slušnost je člověku vrozená a jejím základem je úcta a ohleduplnost k blízkým, ale i úcta k sobě samému (Špaček, 2005, str. 8). Dle mého názoru se na školách se můžeme nejčastěji setkat s projevy neslušnosti ze strany žáků proto, že neumí pozdravit nebo poděkovat. Slušné chování vyžaduje správnou výchovu již od mala. Pokud dítě není vedeno k základním úkonům slušnosti jako je poděkovat, poprosit či pozdravit, je to negativně přijímáno nejen dospělými, ale i vrstevníky dítěte.

Zdvořilost

Zdvořilost je úmyslné počínání v návaznosti na slušné chování ve společnosti a představuje dobrovolné se podřízení předepsaným společenským pravidlům. Způsobů vyjádření zdvořilosti je mnoho. Patří mezi ně ochota, laskavost, úcta, vycházení vstříc jiným, vzorné chování, zdrženlivost. Na rozdíl od slušnosti, která je člověku daná či vrozená, se zdvořilosti musíme učit (Gullová a kol., 2006, str. 8). Ve školním prostředí je zdvořilost vyžadována. Hlavním důvodem pro dodržování zdvořilostní normy je vyhýbání se agresí, a to především v dnešní době, kdy dochází k nárůstu šikany či kyberšikany, a právě proto je žádoucí budovat u žáků ohleduplnost a zdvořilost k druhým.

Takt

Takt je považován za nejdůležitější vlastnost člověka, je součástí interakcí mezi lidmi. Jeho původ je z latinského slova „tactus“, neboli dotek. Znamená předem uvážit, co se druhého člověka dotkne a co nikoliv (Špaček, 2005, str. 8–9). Taktní člověk je snášenlivý k jiným lidem, respektuje jiné osoby a názory. Takt představuje dovednost zvažovat přiměřenost našeho chování, umění vžít se do situace druhého člověka a jednat s ním tak, jak bychom chtěli my,

kdybychom se ocitli v podobné situaci (Gullová a kol., 2006, str. 8–9). Taktu se nelze naučit, je ovlivňován povahou člověka, chytrostí a schopností uvažovat nad věcmi (chování.eu, ND, online).

1.5 Transakční analýza

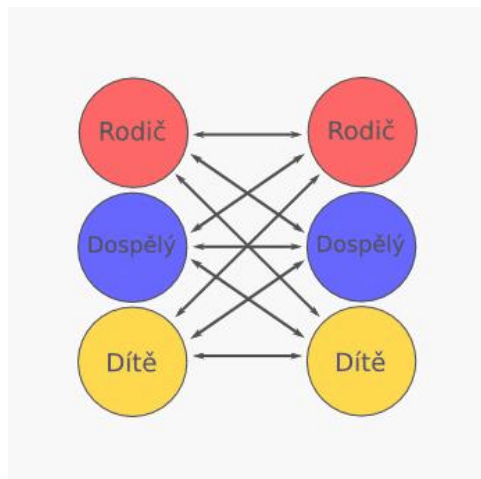
Transakční analýza je poměrně mladý psychoterapeutický směr, který vznikl v 60. letech 20. století ve Spojených Státech Amerických. Za zakladatele transakční analýzy je považován Eric Berne. Transakční analýza se zabývá především mezilidskou komunikací a slouží k pochopení a poznání nejen vlastního chování, ale i chování ostatních lidí. Mimo to se zabývá osobností a životními rituály. Dle Berneho se každá lidská bytost projevuje ve třech stavech ega, kterými jsou Rodič, Dospělý a Dítě (Berne a kol., 1997, str. 19–28).

V egostavu Rodič člověk jedná, myslí, mluví a chová se jako jeho vlastní rodič, když byl ještě malý. Zahrnuje připomínky, zákazy, příkazy, předpisy a hodnotové vzory těch, které máme následovat. Lze mezi ně zahrnout požadavky, jako například nepřecházet na červenou, ale i Desatero Božích přikázání. Zkrátka vše, co se snaží rodiče, vychovatelé, učitelé nebo tradice vštípit dětem.

Stav ega Dospělý využívá zkušenosti pro objektivní zhodnocení svého okolí, zvažování možností a pravděpodobností. Ego Dospělý se dá přirovnat k počítači, který porovnává, počítá a předpokládá nejlepší směr na cestě k vysněnému cíli.

Egostav Dítě ukrývá v každém malého chlapečka nebo holčičku, kteří mluví, jednají a chovají se stejně jako daná osoba v dětském věku. Typickými vlastnostmi egostavu Dítě jsou hravost, tvrdohlavost, zvědavost, uvolněnost, spontánnost a umíněnost. Berneho komunikační model se znázorňuje pomocí kružnic, které představují komunikaci mezi lidmi v jednotlivých rovinách (viz. Obrázek číslo 2) (Novák, 2019, online).

Obrázek číslo 2

Zdroj: www.vitalia.cz

V životě se často setkáváme se vzorci chování, frázemi, verbální i neverbální komunikací, projevy, gesty a názory, které především rodiče, vychovatelé, učitelé nebo blízcí dětem vštěpují již od mala. Pokud tuto problematiku zahrneme na oblast společenského chování, patří sem například pozorování výše zmiňovaných osob. Způsob, jak se k sobě navzájem chovají ve společnosti, učí člověka společenskému chování ať už špatnému, či správnému. Pokud bychom věnovali pozornost nevhodnému chování ve společnosti, vypadalo by to následovně. I přesto, že bychom znali správná pravidla slušného chování, tak bychom nevědomě zrcadlili nevhodné chování na základě našich podvědomě naučených vzorců chování, kterým jsme byli učeni či vystavováni již od mala. To ovšem neplatí pouze pro nevhodné chování, s takto naučeným vhodným chováním se setkáváme ve společnosti mnohem častěji než s nevhodným. Nevýhodou je, že pokud se setkáme s nevhodným chováním na veřejnosti, vštípíme si ho do paměti mnohem snáze. Je potom na každé osobě, a především na výchově, zda k takovému chování bude přistupovat jako ke vhodnému či nevhodnému.

1.6 Svědomí a morálka

Svědomí a morálka jsou takové vlastnosti lidí, které mohou velmi snadno ovlivňovat jejich chování. Vliv těchto vlastností může být negativní i pozitivní, vše ale záleží na individualitě jedince a na jeho výchově. Svědomí a morálka jde ruku v ruce s etiketou, proto je důležité uvést alespoň stručný popis těchto pojmů s ohledem na chování lidí ve společnosti.

Svědomí

Svědomí představuje schopnost jedince kontrolovat vlastní jednání. Mnoho osob si svědomí představí jako vnitřní hlas, který ho vede ke správnému jednání. K uvědomění

svědomí nejčastěji dochází v momentě, když jedinec udělá něco proti tomuto „rozhodčímu“ uvnitř sebe samého. Svědomí dohlíží na samostatné formulování vlastních povinností, plnění těchto povinností a následné sebehodnocení. S pojmem svědomí se spojuje skupina dalších pojmů, jako je vina, výčitky, strach a stud. Svědomí je úzce spojeno s pravidly, normami a předpisy. Pokud se jedinec dostane do konfliktu s těmito výše zmiňovanými pojmy, dochází k sebehodnocení. A právě při sebehodnocení se ozývá vnitřní hlas, který ho trápí po vykonání nevhodného skutku. V návaznosti na tento pocit se objevují pocity viny, strachu, ale i pocity štěstí či radosti. Je velmi individuální rozlišovat co je špatné a co je dobré, protože každý má své svědomí nastavené jinak (Petrusek, 2020, online).

Morálka

Pojem morálka pochází z latinského slova „moralis“, neboli mrav či mravy. Někdy je charakterizována jako schopnost člověka rozlišovat, co je dobré, a co je špatné a na základě těchto úmyslu jednat. Jedná se o souhrn vzorců chování, hodnot a norem požadující usměrnění vztahů mezi lidmi, a to mezi jednotlivci, mezi jednotlivci a společenskými skupinami a mezi společenskými skupinami navzájem. Následuje hodnocení těchto morálních předpisů a jejich případné sankcionování. Člověk jedná morálně na základě vlastní vůle a zodpovídá se především svému vlastnímu svědomí. Právě tím se odlišuje morálka od mravů, které jsou s morálkou často spojovány. Mravy jsou usměrňovány především vnějšími normami a vnějšími regulacemi chování. Zatímco na morálku mají vliv především vnitřní normy, například již zmiňované svědomí. Rozhodnutí vnitřního hlasu svědomí je na základě rozhodnutí morálky ovlivněno, a rozhoduje o tom, jakou emoci například radost, strach, smutek ve člověku tento skutek vyvolal. (Havelková a Vodáková, 2020, online). Studie Prentice a spol. (2019) uvádí, že pocity morálky mohou lidem pomoci identifikovat dobu, kdy se ve svém životě cítili velmi dobře a dále naznačuje, že by se morálka mohla řadit mezi základní psychologickou potřebu, avšak to se váže na další potřebný výzkum.

Aplikace výše zmiňovaných pojmů do oblasti etikety lze popsat následovně: pokud by žák neprojevoval úctu vůči svému učiteli, nebo by se choval neslušně, měl by poté na základě morálky vyhodnotit své chování, což by se projevilo například výčitkami svědomí nebo studem. Záleží ovšem na individuální výchově jedince a na jeho vlastních hodnotách.

2. HISTORIE ETIKETY

Jako téměř vše na světě se neustále mění, tak i etiketa prošla poměrně viditelnými změnami od dob jejího vzniku až do současnosti. Následující kapitola obsahuje její stručný historický přehled, a to od jejího vzniku až do současnosti. Záměrem této kapitoly bylo především upozornit na proměnlivost etikety v časovém a místním kontextu. Součástí textu jsou také krátké medailonky představující některé významné osobnosti, které svým působením výrazně ovlivnili nebo doposud ovlivňují úroveň etikety v České republice.

2.1 Vznik a vývoj etikety

Etiketa má náboženský původ a dodržováním jejích pravidel je vyjadřována úcta a respekt lidem jimž je prokazována (Chování. eu, 2017, online). Vznik etikety se zařazuje již do pravěku, kdy příslušníci kmene s vyšším postavením měli větší privilegia, například seděli blíž u ohně nebo dostávali lepší porci masa.

Etiketa se vyvíjela přes galantní rytíře 12. a 13. století dvořící se damám, ale i přes středověké myslitele, kteří považovali slušné chování za velice významné pro vývoj společnosti. Nový impuls etiketě dal Ludvík XVI., na jehož dvoře vznikla první pravidla pro chování dvorské šlechty. Tato pravidla byla velmi složitá a vztahovala se na velmi úzkou skupinu, která obklopovala francouzského krále. Po Francouzské revoluci se společenských radovánek účastnilo mnohem více lidí a pravidla etikety se musela, v porovnání s předešlou dobou, zjednodušit. Gesta nebyla tolik okázalá, chování bylo civilnější a oblékání jednodušší. Postupně docházelo k demokratizaci společenského života a k pomalému vymizení rozdílů mezi společenskými vrstvami.

Jak se měnily vztahy ve společnosti a společnost celkově, změnila se i etiketa. V současnosti dochází ke zjednodušení jejích pravidel, tak aby byla přístupná všem, protože všichni jsou součástí společenského života (Špaček, 2013, str. 14–16). Charakteristickým znakem v chování dnešních lidí je větší neformálnost, seznamování lidí je méně obřadné a komunikace probíhá především pomocí internetových medií. Sbližování lidí a kultur je tak podstatně rychlejší (Špaček, 2005, str. 10–11).

2.2 Osobnosti v oblasti české etikety

Tato podkapitola obsahuje krátké medailonky vybraných českých osobností. Důležité je zmínit Jiřího Stanislava Guth – Janovského, kterého ve svých knihách často zmiňuje Ladislav Špaček a jistým způsobem porovnává etiku dnes a v době, kdy zmiňovaný autor žil. Ladislav Špaček je nejuznávanějším odborníkem na etiku v České republice a z mnoha jeho děl vychází i další kapitoly teoretické části této diplomové práce. Dále je na místě zmínit dvě významné Češky. První z nich je Eva Filipová, která je autorkou díla „V koutě štěstí nehledej“ a druhá dáma Eliška Hašková Coolidge, která zasáhla do života několika americkým prezidentům a v současné době se snaží své zkušenosti nejen z diplomatických kruhů předávat dalším generacím.

2.2.1 Jiří Stanislav Guth – Jarkovský

Obrázek číslo 3

Zdroj: www.chrudimský.denik.cz

Jiří Stanislav Guth – Jarkovský se narodil 24. 1. 1861 v Heřmanově Městci, vlastním jménem Jiří Guth. Byl prozaik, autor žánrových povídek, románů a cestopisných črt. Napsal řadu knížek věnovaných společenské výchově. Vystudoval gymnázium v Rychnově nad Kněžnou, poté filozofickou fakultu v Praze, kde se věnoval oborům filozofie, matematika a fyzika. Po úspěšném doktorátu z filozofie působil jako vychovatel. Od roku 1887 se autor věnoval profesi pedagoga, a to například na Akademickém gymnáziu v Praze, na gymnáziu v Klatovech a na dívčí střední škole. Od roku 1919 byl jmenován, v kanceláři prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, odborným radou. Nejprve působil jako ceremoniář a poté vedl agendu Bílého lva v pozici sekretáře. Mimo jiné působil jako člen redakce Ottova slovníku naučného, také byl členem spisovatelského spolku Máj, předseda Klubu českých turistů a od roku 1894 působil jako zástupce Mezinárodního olympijského výboru a poté dokonce jako předseda Českého olympijského výboru. Od roku 1920 působil na Karlově univerzitě jako

lektor společenské výchovy. Společně s manželkou Annou se podíleli na tvorbě některých knížek o společenské výchově i na překladech. Na pobídku nakladatelského družstva Máj začal psát o společenské výchově, a právě díky této oblasti se stal ve své době pojmem. Jiří Stanislav Guth – Jarkovský zemřel 8. 1. 1943.

Mezi jeho nejznámější díla v oblasti etikety patří: Společenský katechismus, Společenské krasobruslení, Stolničení, Na veřejnosti, Pravidla slušného chování pro mládež, Mladému republikánu a Společenský slabikář (Opelík a kol., 1985–2008 str. 833–836).

2.2.2 Eva Filipová

Obrázek číslo 4

Zdroj: www.denik.cz

Eva Filipová se narodila 3. 1. 1957. Je autorkou knih z oblasti etikety, ale i gastronomie. Na gymnazijní studium navázala studiem fyzioterapie a později Pražskou psychoterapeutickou fakultou u docenta Skály. Po roce 1993 působila externě jako redaktorka několika deníků a časopisů, v současnosti je redaktorkou časopisu Prestige a Patriot. Hlavním předmětem její tvorby je především tematika společenského chování. Své znalosti také prohloubila v New Yorku na Mezinárodní škole pro estetiku. Po roce 1991 zahájila v České republice program úspěšných kurzů pro ženy (ČBDB, 2010, online). Objevila se také v řadě televizních pořadů zaměřených na společenské chování. Působila například v pořadu Sama doma nebo v Miss české republiky (Chování. eu, ND, online).

Knihy Evy Filipové o etiketě: Etiketa se šarmem, Moderní etiketa boduje, V koutě štěstí nehledej a Společenská náповěda (Eva Filipová, ND, online).

2.2.3 Eliška Hašková Coolidge

Obrázek číslo 5

Zdroj: www.ehc.cz

Eliška Hašková Coolidge se narodila v Praze 26. března 1941. V roce 1949 emigrovala do USA, kde vystudovala obor diplomacie na prestižní Georgetown University School of Foreign Service. Kariéru započala v Bílém domě, kde působila jako zvláštní asistent pěti prezidentům. Po osmnácti letech se přesunula na ministerstvo zahraničních věcí v USA. Jejím zájmem byl styk s Kongresem, stala se také zástupkyní ředitelky státního protokolu (Hašková Coolidge, 2005). V roce 1991 se vrátila zpět do vlasti a v současné době napomáhá stykům mezi USA a Českou republikou, ať už podnikatelským či společenským. Dnes Eliška Hašková Coolidge vede kurzy etikety v českém i anglickém jazyce, při kterých čerpá z celoživotně nabitých zkušeností v diplomatických kruzích a businessu.

Dílo: Pět prezidentů, česká babička a já, spoluautorka díla Draka je lepší pozdravit (Hašková Coolidge, 2015, online).

2.2.4 Ladislav Špaček

Obrázek číslo 6

Zdroj: www.ladislavspacek.cz

V České republice patří PhDr. Ladislav Špaček mezi nejznámější odborníky na společenské chování. Narodil se 17. 8. 1949 v Ostravě, kde vystudoval Matiční gymnázium a Pedagogickou fakultu. Doktorské studium absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde posléze působil jako pedagog. V letech 1990–1992 působil jako redaktor pro Českou televizi. Poté téměř jedenáct let vykonával funkci mluvčího a poradce prezidenta Václava Havla a po ukončení jeho mandátu začal působit jako konzultant v oboru etikety a komunikace.

Vydal řadu knih věnujících se etiketě: Business etiketa a komunikace, Etiketa, Moderní etiketa, Velká kniha etikety, Etiketa – moderní etiketa pro každého, Dědečku vyprávěj o světě, Obrazová etiketa a mnoho dalších (Ladislav Špaček, ND, online).

3. ETIKETA VE VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍM PROSTŘEDÍ

Vzdělání, vzdělávání a výchova jedním slovem edukace, se týká každého z nás. Základní vzdělání je povinné pro každého a středoškolské vzdělání pak absolvuje v dnešní době téměř každý. Etiketa je nedílnou součástí edukace žáka. Znalostí z této oblasti nabýváme především výchovou v rodině v primární fázi našeho života, dále pak pozorováním jiných lidí či vlastní vzdělávání, kam můžeme řadit sledování edukačních videí nebo čtení knih. Vzdělávací instituce však také významným způsobem ovlivňují vzdělání v oblasti etikety. Existuje velké množství kurzů nebo kroužků, které na zásady vhodného chování ve společnosti vyvíjejí určitý apel a snaží se vychovávat jedince, kteří budou zdvořilí a taktní ke svému okolí.

3.1 Etiketa v povinné oblasti vzdělávání

Povinnou školní docházku stanovuje školský zákon. Délka školní docházky je 9 let a její realizace probíhá na základní škole. V návaznosti na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině je základní vzdělávání jedinou částí vzdělávání, kterou celá populace žáků absolvuje povinně, a to ve dvou navazujících stupních.

Základní vzdělávání na prvním stupni je založeno na respektu, poznání a rozvoji individuálních potřeb.

Základní vzdělávání na druhém stupni je založeno na získávání dovedností, návyků a vědomostí, jenž umožňují vytváření takových postojů a hodnot, které vedou ke kultivovanému chování, uvážlivému rozhodování a respektování práv a povinností. Druhostupňové základní vzdělávání dbá na rozvoj zájmů žáka a na propojenost mezi životem školy a životem mimo školu.

Cílem základního vzdělávání je rozvíjení klíčových kompetencí žáka a poskytování všeobecného základu vzdělávání orientovaného na situace ze života a na praktické jednání. Oblasti etikety se nejvíce dotýkají klíčové kompetence občanské a jak je uvedeno v RVP: „Žák chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo ni“ (RVP ZV, 2017, online).

Jedním z cílů základního vzdělávání je „vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi“ (RVP ZV, 2017, online).

V předchozích odstavcích bylo definováno povinné vzdělávání a záměrně byly vybrány takové pasáže z RVP ZV (Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání),

které upozorňují na důraz soužití mezi lidmi, kooperaci, kultivované chování, respekt a na práva a povinnosti.

Etiketa by měla být v základním vzdělávání obsažena již od předškolního věku, který navazuje na výchovu v rodině. Do předškolního vzdělávání by dle mého názoru měli žáci docházet alespoň s minimálním základem slušného/společenského chování nabytého výchovou v rodině. Na získávání vědomostí v oblasti etikety a jejich dodržování upozorňují kurikulární dokumenty ve školním vzdělávání. Mezi tyto patří například Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (RVP VZ), Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G), Školní vzdělávací program (ŠVP) nebo školní řády.

Obsah etikety v rámcově vzdělávacím programu základního vzdělávání a v rámcově vzdělávacím programu pro gymnázia

RVP ZV je kurikulární dokument na státní úrovni, který navazuje na Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání. V RVP ZV je vymezeno vše, co je nutné a povinné v základním vzdělávání. V tomto kurikulárním dokumentu, jsme se zabírali oblastmi, obsahy a okruhy, ve kterých se mohou žáci setkat s etiketou.

Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, která je dle RVP ZV koncipována pouze na 1. stupeň základního vzdělávání se žáci seznamují se základy slušného chování v tematickém okruhu Lidé kolem nás. V tomto tematickém okruhu se žáci seznamují s etiketou a upevňují si základy vhodného chování mezi lidmi. Očekávaný výstup je definován takto „vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, a obci (městě)“ (RVP ZV, 2017, online).

Vzdělávací oblasti Člověk a společnost navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět a zahrnuje dva obory: dějepis a výchovu k občanství. Tato oblast je koncipována pouze pro 2. stupeň základní školy. Oblast slušného chování je zmiňována již v charakteristice Výchovy k občanství, a to že „učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití“ (RVP ZV, 2017, online). V návaznosti na to se s pravidly slušného chování setkáváme v tematickém okruhu Člověk ve společnosti, konkrétně v učivu Zásady lidského soužití.

RVP G je kurikulární dokument na státní úrovni navazující na Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. Úkolem RVP G je stanovit pro absolventy gymnázií primární vzdělávací úroveň. V RVP G jsme se zaměřili na oblasti, obsahy a okruhy, ve kterých se mohou žáci s problematikou etikety setkat.

V oboru Občanský a společenský základ v RVP G se etikety dle mého nejvíce dotýkají dva vzdělávací cíle, na které je zaměřena vzdělávací oblast Člověk a společnost. Těmito cíli jsou: „vede žáka k utváření realistického pohledu na skutečnost a k orientaci ve společenských jevech a procesech tvořící rámec každodenního života“ a „vede žáka k vědomé reflexi vlastního jednání i jednání druhých lidí“ (RVP G, 2007, online). Dále pak v okruhu Člověk ve společnosti „uplatňuje společensky vhodné způsoby komunikace ve formálních i neformálních vztazích“ (RVP G, 2007, online).

Obsah etikety ve školním vzdělávacím programu

ŠVP je kurikulární dokument na školní úrovni. ŠVP si zpracovává konkrétní škola sama podle rámcového vzdělávacího programu. Zpravidla obsahuje specifikaci školy a její priority, vzdělávací nabídku, tedy povinné a nepovinné předměty, mimotřídní aktivity, organizaci školského života a způsob realizace vztahu mezi školou a rodiči žáků (Průcha a kol., 2013, str. 300).

Učivo Etikety je v ŠVP nejčastěji koncipováno do sedmého ročníku základní školy do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, konkrétně do oboru Výchova k občanství. Stejně tomu bývá i u gymnázia, tedy druhý ročník nižšího gymnázia, čemuž odpovídají i učebnice (viz níže).

Obsah etikety ve vybraných školních řádech

Školní řád je součástí povinné dokumentace školy, který je vydávaný ředitelem školy. Představuje výchovnou filozofii školy, přístup k žákům, jejich práva a povinnosti. Rámec školního řádu stanovuje legislativa a musí obsahovat normy chování žáka, plnění vnitřních pravidel a provozu školy, povinnosti pracovníků školy, pravidla školní docházky, pravidla zacházení s učiteli. V současné době se objevuje trend spoluvytváření školního řádu ředitele školy spolu se žáky (Průcha a kol., 2013, str. 253).

Pro uplatnění etikety ve školních řádech byly vybrány dostupné školní řády škol, na kterých byl prováděn výzkum této diplomové práce (viz praktická část).

Pravidla etikety dotýkající se žáků lze nalézt ve většině školních řádů v sekci Práva a povinnosti žáků. Mezi nejběžnější etické normy, které jsou na školách vyžadovány, patří povinnost dodržovat zásady slušného chování, a to jak ke všem zaměstnancům, tak i ke spolužákům, povinnost chodit do školy čistě oblečen a v takovém oděvu, který je přiměřený charakteru výuky a ročnímu období. Ve školním řádu gymnázia v Hlinsku je povinností žáka chovat se slušně k dospělým nejen ve škole, ale i mimo školu. Dále dávat přednost starším lidem a uvolňovat jim místa v prostředcích hromadné dopravy. Do školy je žákům zakázáno nosit oděvy, ozdoby a doplňky, které by určitým způsobem ohrožily zdraví a bezpečnost spolužáků.

Obsah etikety ve vybraných učebnicích občanské výchovy

Mezi vybrané učebnice, kde se etiketa vyskytuje jako samostatná kapitola, patří: Občanská výchova 7 Rodinná výchova 7 - učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia od nakladatelství Fraus 2004, Hravá občanská výchova 7 – Pracovní sešit pro 7. ročník ZŠ a víceletá gymnázia od nakladatelství Taktik 2017, Občanská nauka pro střední odborné školy od nakladatelství SPN 2008. Mezi starší publikace patří Občanská nauka od nakladatelství Naše vojsko Praha 1994.

V učebnici od nakladatelství Fraus je etiketa pod názvem Slušnost pro každý den obsažena v kapitole Člověk a kultura. Kde se žáci seznamují s důležitostí slušného chování, základními pravidly nadřazenosti ve společnosti, vhodným představováním a oslovováním, odlišností etikety v jiných kulturách a s typem vhodného oblečení na danou příležitost (Janošková a kol., 2004, str. 29–31).

V pracovním sešitě pro 7. ročníky ZŠ a víceletá gymnázia od nakladatelství Taktik je etiketa součástí kapitoly Člověk ve společnosti. Žáci zde mají k dispozici hravá cvičení doplněná o obrázkovou dokumentaci, díky které si procvičí základy etikety (Géringová a kol., 2017, str. 8).

V knize Občanská nauka pro střední odborné školy od nakladatelství SPN je etiketa součástí kapitoly Od člověku k lidem, konkrétně v podkapitole Mezilidské vztahy, pod názvem Pravidla slušného chování. Studenti se zde seznámí s pojmy etiketa, slušnost, takt a zdvořilosti, ale také i se základními pravidly slušného chování a se zásadami při styku se společensky významnějšími osobami (Dudák a kol. 2008, str. 28–31).

V publikaci Občanská nauka od Danuše Hořejšové je poměrně stroze, v kapitole Základy estetiky, zahrnuta podkapitola Slušného chování. Autorka zde poukazuje na možnost rozšířit si vzdělání v oblasti etikety tanečními hodinami. Velmi kladně lze hodnotit test slušného chování na konci kapitoly, i když správnost některých otázek v návaznosti na proměnlivost etikety v čase není tolik přesná (Hořejšová, 1996, str. 24–26).

Oblast slušného chování by dle mého názoru měla být u žáků rozvíjena komplexně po celou dobu školní docházky. Měla by být „rozvržena“ do několika různých předmětů jako je například český jazyk, dějepis, cizí jazyk, informatika, a především společenská výchova, občanská výchova, člověk ve společnosti a někdy i další specializované předměty, jako může být estetická výchova.

Některé školy navštěvují externí lektori, kteří mají pro žáky připravené projekty, díky kterým seznámí žáky se základy slušného chování. Mezi tyto projekty patří například Metodické prevence rizikového chování – Etiketa do škol (Fórum dárců, ND, online) nebo Základy etikety a stolování pro základní a střední školy pořádané Janou Lévai (Lévai, 2018, online).

3.2 Neformální vzdělávání

Jedná se o vzdělávání, které je uskutečňováno mimo povinné vzdělávání. Neformální vzdělávání zahrnuje organizované výchovně vzdělávací aktivity nad rámec oficiálního školského systému. Tato činnost je zpravidla dobrovolná a zájemcům nabízí rozvoj dovedností, zkušeností a postojů. Organizátory neformálního vzdělávání jsou sdružení dětí a mládeže, nestátní neziskové organizace, střediska volného času, kluby, kulturní zařízení či vzdělávací agentury (MŠMT, ND, online). Kurzů neformálního vzdělávání se mohou účastnit děti i dospělí všech věkových kategorií. V dnešní době jsou velmi populární především online kurzy.

Etiketa do oblasti neformálního vzdělávání může být zařazena v podobě již zmiňovaných kroužků nebo kurzů. Takovéto kurzy jsou ovšem podstatně nákladnější a jejich cena se pohybuje přibližně od tří tisíc. Výhodou je i jejich zaměřenost na konkrétní oblast etikety, což využívají zejména firmy pro své zaměstnance. Etiketa bývá často vyučována i v rámci tanečních kurzů. Mezi takovéto kurzy v Pardubickém kraji patří například Kurz tance a společenské výchovy, který pořádá mkk Hlinečan, taneční lekce pořádané MD dance studio Chrudim, z.s. nebo taneční škola Bohémia Chrast a mnoho dalších.

4. ZÁKLADNÍ PRAVIDLA ETIKETY

Dodržování pravidel etikety není staromódní záležitostí, jak se někteří mylně domnívají. Je velmi příjemné chovat se slušně nejen pro člověka samotného, ale i pro ostatní. Při vhodném osvojení slušného chování si lze všimnout, jak si s tím někteří neumějí poradit. Někdy své nedostatky zakrývají arogantním chováním, avšak tací lidé nejsou a nebudou nikomu sympatičtí. Naopak vhodné chování působí velmi mile a příjemně (Filipová, 2012, str. 15). V následující kapitole se seznámíme se základními pravidly etikety vybranými autorkou této práce. Jedná se o základní shrnutí toho nejdůležitějšího, co by dle mého měl každý středoškolský student, mnohdy dokonce i žák základní školy, vědět. Dále tato kapitola obsahuje příklady možné implementace jednotlivých oblastí etikety do povinného a neformálního vzdělávání.

4.1 Etiketa kontaktních situací

Etiketa kontaktních situací je oblast etikety, která se zabývá základními pravidly představování, zdravení a oslovování. Jedná se o úkony, které člověka doprovází celý život při jakémkoliv kontaktu s lidmi. Zároveň je to jedna z oblastí etikety, která se nejčastěji vyskytuje v učebnicích občanské výchovy či základů společenských věd.

Možná implementace etikety kontaktních situací do povinného vzdělávání

- Jazyk a jazyková komunikace – na základě očekávaného výstupu „dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci“ (RVP ZV, 2017, online).
- Člověk a společnost – na základě očekávaného výstupu „uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích“ (RVP ZV, 2017, online).
- Člověk a jeho svět – na základě minimální doporučené úrovně pro úpravu očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření „dodržuje základní pravidla slušného chování“, a „při setkání s neznámými lidmi se chová adekvátně“ (RVP ZV, 2017, online).
- Doplnující vzdělávací obory: Etická výchova – na základě očekávaného výstupu „osvojuje si základní vědomosti a dovednosti pro vytváření sebeúcty a úcty k druhým“, „osvojuje si oslovování křestními jmény, používání vhodných forem pozdravu, naslouchání, dodržování jednoduchých komunikačních pravidel ve třídě, poděkování, omluvu, přiměřenou gestikulaci“ (RVP ZV, online, 2017).
- Průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova – přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti: „přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni“,

„rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti“ (RVP ZV, 2017, online).

- Průřezové téma: Výchova demokratického občana – přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti: „vede k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti“ (RVP ZV, 2017, online).

Implementace etikety kontaktních situací do neformálního vzdělávání

- Kurz pravidel společenského kontaktu
- Business etiketa
- Etiketa aneb umění společenského vystupování

Představování

Představování vyžaduje šarm a pohotovost. Vždy se vychází z toho, kdo je společensky více významný a kdo méně. Společensky významnější osoba se musí vždy jako první dozvědět, s kým má tu čest. V praxi je to tedy tak, že se nejprve představí muž ženě, mladší staršímu, podřízený nadřízenému, dodavatel svému klientovi a všichni méně významní se představují VIP osobám.

Ovšem při podávání ruky je postup opačný. Představuje-li se nejprve muž, musí počkat až mu společensky významnější žena, nabídne ruku. Ruce se nikdy nepodávají přes překážku nebo křížem s další osobou. Muž při podávání ruky vždy stojí, žena může zůstat sedět. Pokud by si ovšem podávala ruku se ženou nebo s výrazně starším mužem, vstane. Seznámení je doprovázeno úsměvem a zřetelným vyslovením svého jména a příjmení, a to vždy v tomto pořadí (Bódis, 2019, str. 12–13).

Zdravení

Pozdravem se vyjadřuje radost ze setkání s druhou osobou. Pravidla pro pozdrav jsou shodná s pravidly představování. První tedy zdraví společensky méně významná osoba. Při příchodu ke skupině lidí nebo do místnosti zdraví první ten, kdo do ní přichází a nejprve pozdraví ženy, starší osoby poté mladší osoby a muže. Jako první se zdraví cizí osoby, pak osoby známé. Zdravení se přizpůsobuje vždy místu, ve kterém dochází k setkání (Majorová, 1990, str. 8–12). Městské prostředí je mnohem anonymnější nežli prostředí venkovské, zdraví se zde mnohem méně. I v městském prostředí se zdraví vždy při příchodu do místnosti, kde nelze příchodzího přehlédnout (čekárna u lékaře, kupé ve vlaku, malý obchod), naopak není doporučeno zdravit při příchodu do velkého obchodního centra nebo do nádražní haly.

Aby pozdrav nevyzněl neupřímně, je jej potřeba provést dostatečně hlasitě, zřetelně a doprovodit jej úsměvem a pohledem do očí (Špaček, 2017, str. 44–52).

Oslovování

Díky oslovení dáváme najevo úctu a vztah k dané osobě. Oslovení označuje identitu a zkomolením nebo vyřčením nesprávného jména se dopouštíme velké netaktnosti, která se může dotyčného velmi dotknout. Před setkáním je vhodné si zjistit a správně zapamatovat titul, jméno a příjmení dotyčného. Jak česká mluvnice ukládá, osoby se oslovují pátým pádem, to znamená, jestliže se osoba jmenuje „Michal Nový“, oslovuje se „pane Nový“. Pokud při představení podá taková osoba vizitku, kde stojí „Ing. Michal Nový“ oslovuje se „pane inženýre“. V případě, že dotyčný titul předem neuvedl a ani při představování nepředal vizitku, oslovuje se pouze jménem „pane Nový“. Při oslovení se používá nejvyšší dosažený titul nebo funkce, tedy to, co je společensky významnější. V praxi to lze popsat následovně: Dr. Nový je primářem neurologického oddělení, bude se oslovovat pane primáři, protože to je jeho nejvýznamnější funkce, doktorů je na jeho oddělení jistě mnoho.

Existuje několik stupňů oslovování. Jedná se o vykání s užitím příjmení, což je nejformálnější způsob oslovování („pane Novák“), formálnější je vykání s užíváním rodného jména („Michale, řekněte mi...“) a nejpřímější je tykání („Michale, řekni mi...“). Pro tykání je však potřebný souhlas obou stran dialogu. Zpravidla ho navrhuje společensky významnější osoba a nelze jej odmítnout. Jediná výjimka v oblasti tykání je na pracovišti, zde je tykání plně v rukou šéfa, i když je muž a mladší (Špaček, 2017, str. 53–55).

4.2 Etiketa oblékání

Oblékání je velmi důležitou oblastí etikety a obsahuje pravidla, která určují, jak se správně oblékat na nejrůznější společenské akce. Etiketa a móda jdou vedle sebe a je důležité umět se obléct podle etikety, ale přitom módně a vkusně.

Ve školním vzdělávání dbá na dodržování vhodného oděvu především školní řád, který si každá škola vytváří sama. Dále v pracovních sešitech Hravá občanská výchova je krátké cvičení na porovnání správného oblečení na společenskou událost.

Možná implementace etikety oblékání do povinného vzdělávání

- Doplnující vzdělávací obory: Taneční a pohybová výchova – na základě očekávaných výstupů: „navazuje vzájemné vztahy a aktivně spoluvytváří společenství“, „používá svoje tělo jako nástroj sebevyjádření“ (RVP ZV, 2017, online).
- Člověk a společnost – na základě očekávaného výstupu „uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích“ (RVP ZV, 2017, online).
- Průřezové téma: Výchova demokratického občana – přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti: „vede k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti“ (RVP ZV, 2017, online).

Implementace etikety oblékání do neformálního vzdělávání

- Kurz etikety oblékání
- Kurz tance a společenské výchovy

Vhodné oblečení je voleno podle společenské příležitosti. Běžně bývá uveden na pozvánkách dress code, tedy instrukce, jak se na událost vhodně obléct. Dress code bývá uváděn zejména pro muže, s tím že se žena přizpůsobí, protože existuje několik možností, jak vyjádří společenskou rovinu setkání. Podle druhu oblečení je volen i vhodný způsob chování. Ženy volí jiná gesta i chůzi ve velké večerní róbě, a naopak v džínách je povoleno méně kontrolované chování.

Společenský oděv muže

Oblek je základním společenským oblečením pro muže. Je složený ze saka a kalhot, přičemž dříve byla neodmyslitelnou součástí vesta, od které se již v dnešní době ustupuje. Základní barvy obleku jsou černá, tmavomodrá a šedá. Šedé obleky je doporučeno nosit přes den a večer nosíme obleky černé a tmavomodré. Nosí-li muž vestu, můžeme mít sako

rozepnuté, ovšem vhodnější je sako vůbec nerozepínat. Správná délka kalhot je dva prsty nad zemí v případě, že má muž obuté společenské boty.

K obleku je vhodná vždy košile s dlouhým rukávem, protože manžety košile musí o jeden centimetr vyčnívat z rukávu saka, což znamená, že by měly končit u kořene palce. Nejvhodnější barvou košile pro slavnostní příležitost je bílá. Barevné košile jsou vhodné pro denní nošení, stejně tak různé vzory na košilích. Mezi nejdecentnější vzor košile patří proužek.

Barva kravaty se volí podle barvy košile, k jednobarevné košili se hodí jakákoliv kravata a pruhovanou košili je vhodné ladit s jednobarevnou kravatou. Náležitě dlouhá kravata by měla zakrývat sponu opasku. Existuje několik způsobů, jak si kravatu uvázat: four-in-hand, Prattův uzel nebo windsorský uzel. Typ uzlu na kravatě se volí podle tvaru límečku a je vhodné vázat ji pokaždé znovu. Opasek se zapíná až na třetí díрку. Ke společenskému obleku je vhodný kožený pásek v barvě obuvi. Boty se volí dle barvy a struktury obleku, které musí být vždy šněrovací. Barva ponožek nesmí působit kontrastně s barvou bot, přičemž nejdůležitější je délka ponožek. Měly by být dostatečně dlouhé, aby se ani když dá muž nohu před nohu, neobjevilo holé lýtko. Vhodným doplňkem pánského obleku je kapesníček, jehož barva se odvíjí od vkusu muže a cílem je především harmonie (Špaček, 2017, str. 104–130).

Společenský oděv ženy

Ženy mají, na rozdíl od mužů, velké množství variant oblékání. Za společensky vhodné oblečení jsou považovány šaty (různého typu a střihu), dále sukně, kostým, ať už kalhotový nebo se sukní, doplněný o halenku, blůzu nebo top. Jako nejvhodnější boty do vyšší společnosti jsou považovány lodičky, naopak boty s otevřenou špičkou či patou nejsou příliš společensky vyhovující. Zásadním úkolem ženy je své oblečení sladit s mužem. Pokud je na pozvánce jako dress code uveden black tie – smoking, žena volí velkou večerní nebo dlouhé šaty. Je-li na pozvánce formal dress – tmavý oblek, volí žena krátké šaty. Velmi universálně působí kostým a vyjímaje plesu si ho žena může obléct na jakoukoliv společenskou akci (Bódis, 2019, str. 66–73).

4.3 Etiketa stolování

Stolování se řadí mezi nejobtížnější oblast etikety. V průběhu stolování lze využít všechny dovednosti společenského chování: představení, podání ruky, konverzaci, vhodné oblečení a manipulaci s příbory. Dle uznávaného odborníka Ladislava Špačka jsou Češi ve stolování vůbec nejhorší. Je vhodné naučit se stolovat na vyšší úrovni, přizpůsobení do nižší úrovně je pak mnohem snazší, naopak to jde velmi obtížně.

Ve školním vzdělávání je etiketa stolování upravena školním řádem, ovšem stolování ve školní jídelně je oproti vybrané restauraci poněkud odlišné. Důležité je vždy dbát na slušné chování, estetický vzhled, správné používání náčiní a čistotu. V učebnicích občanské výchovy od nakladatelství Fraus je etiketa stolování stručně obsažena v podkapitole Rodina a bydlení.

Možná implementace etikety stolování do povinného vzdělávání

- Člověk a svět práce – na základě očekávaných výstupů „připraví tabuli pro jednoduché stolování“, „chová se vhodně při stolování“, „dodržuje základní principy stolování, společenského chování a obsluhy u stolu ve společnosti“ (RVP ZV, 2017, online).
- Člověk a společnost – na základě očekávaného výstupu „uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích“ (RVP ZV, 2017, online).

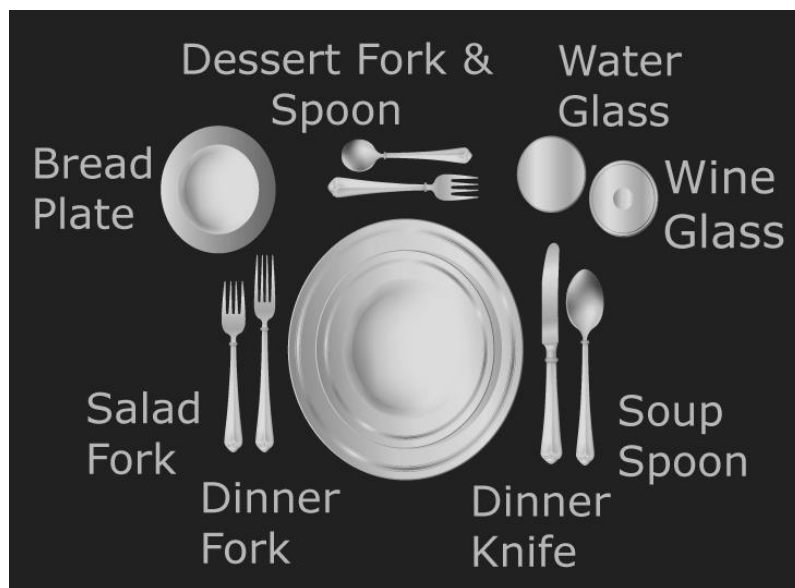
Implementace etikety stolování do neformálního vzdělávání

- Kurz etikety společenských událostí
- Kurz stolničení
- Etiketa u stolu aneb stolování s Ladislavem Špačkem

Zasedací pořádek má svá pravidla a stejně jako v jiných oblastech etikety, i zde platí vytvářet co největší komfort osobám společensky významnějším. Základním pravidlem usazování je, že osoby společensky významnější se usazují zády ke stěně, a to z důvodu jejich přehledu a pohodlí (Špaček, 2005, str. 69–72). Ženy sedí pouze na první třetině židle a mají tak prostor za zády, kam si mohou odložit kabelku či psaníčko. Muži mohou sedět na plný sed, ovšem vzpřímeně. Nohy by měly spočívat pod stolem vedle sebe a aby nedocházelo k omezování sousedů drží se lokty u těla (Špaček, 2017, str. 200). Jakmile usedne osoba ke stolu, položí si látkový ubrousek na klín, v lepších restauracích jí ubrousek na klín umístí obsluha.

Prostírání je následující: vedle talíře jsou umístěny sady příborů (vlevo vidličky, vpravo nože a lžíce), moučníkový příbor je položen nad talířem. Rozhodování, který nůž, vidličku nebo lžici použít, usnadňuje pravidlo *zvnějšku*. Sklenice jsou vpravo, talířek na pečivo vlevo. Vhodnou pomůcku uvádí *Etiquette scholar*: spojíme-li ukazováček a palec pravé ruky vytvoříme písmeno „d“ – drink, uděláme-li to samé na levé ruce vytvoříme písmeno „b“ – bread.

Obrázek číslo 7

Zdroj: www.etiquettescholar.com

Pokrmý přinášené na talířích jsou servírovány zprava, stejně tak nápoje nebo debaras. Pokrmý servírované zleva jsou takové, které si host sám přendává z mís nabízených obsluhou. Je velice vhodné za vše obsluze poděkovat, neboť je to projev úcty a vděku k práci obsluhy. Vinné sklenice se vždy drží za stopku, přičemž výška držení se odvíjí od teploty vína. Sklenice na červené víno lze držet výš, na bílé uprostřed stopky a číše na sekt nebo šampaňské zcela dole. Pečivo není vhodné ukusovat, ale lámat na malé kousky, které se vkládají do úst (Špaček, 2017, str. 194–206). Chce-li se host během jídla napít, otřít si ústa nebo promluvit, zkříží příbor na talíři. Pokud dojedl, dá obsluze signál tak, že položí příbor rovnoběžně na talíř – vidličku vlevo a nůž vpravo, ostrím k vidličce (*Etiquette scholar*, 2019, online).

4.4 Etiketa cestování

Mohlo by se zdát, že etiketa a dopravní prostředky nemají nic společného. Opak je ale pravdou. Kdekoliv je vhodné, řídit se pravidlem „chovej se tak, aby se s námi ostatní cítili příjemně a chtěli se s tebou znovu setkat“. Takt neprokazujeme jenom k lidem, o kterých víme, že je ještě v budoucnu střetneme, taktní jsme vždy (Bódis, 2017, str. 48).

Každý alespoň jednou bude muset využít veřejnou dopravu, aby se všichni cestující cítili co nejlépe, je vhodné ukázat dobré způsoby chování. Zrcadlení špatného chování nemá smysl. Pokud se někdo chová hrubě, většinou takového člověka nebudete chtít vidět znovu, nemá tedy smysl konfrontaci zhoršovat (Mayne, 2019, online).

Etiketa cestování nebyla v žádném zkoumaném dokumentu školního vzdělávání ani v učebnicích pro občanskou výchovu s ohledem na téma této práce nalezena.

Možná implementace etikety cestování do povinného vzdělávání

- Průřezové téma: Výchova demokratického občana – přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti: „vede k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti“ (RVP ZV, 2017, online).
- Člověk a společnost – na základě očekávaného výstupu „uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích“ (RVP ZV, 2017, online).

Implementace etikety cestování do neformálního vzdělávání

- Kurz autoškoly
- S etiketou kolem světa

Veřejná doprava

Mezi základní pravidlo slušného chování v městské hromadné dopravě (dále MHD) patří ohleduplnost při nastupování a vystupování. Přednost mají ti, co vystupují. Zatímco osoba čeká, až ostatní vystoupí, postaví se vedle dveří tak, aby co nejméně bránila vystupujícím. Nejprve nastupuje žena, poté muž. Při nastupování je důležité brát ohled na starší osoby, ženy s dětmi, invalidní nebo handicapované osoby. Tyto osoby mají samozřejmě přednost i při obsazování sedadel. Nabídnuté místo je však velice slušné přijmout. Sedí se tak, aby nebyli neomezováni ostatní cestující. Především natažené nohy do uličky způsobují ostatním cestujícím problém s jejich překračováním. Konverzace se vede velmi diskrétně a potichu, to samé platí i pro poslech hudby nebo telefonování. Ve veřejné dopravě je vždy vhodné raději

poslat SMS (Short Message Service) a hovor odložit až na dobu, kdy budeme vystupovat. Pokud cestující disponuje zavazadlem, je vhodné s ním manipulovat tak, aby co možná nejméně ohrozil spolucestující. Batoh se sundává ihned po nastoupení a pokládá se na zem nebo na klín. V žádném případě se nepokládá na sedadlo vedle cestujícího. S kufrem se nelze prodírat mezi lidmi, ale umístí se na místo, kde bude co možná nejméně překážet.

Při cestování vlakem má většina cestujících mylnou tendenci udělat si co největší pohodlí. Především si nikdy nelze dovolit sundat boty a položit si nohy na protější sedadlo. Zavazadla patří výhradně do uloženého prostoru nad hlavami cestujících. Chce-li cestující udělat jakýkoliv úkon, který by se týkal i jiných osob v kupé (otevřít okno, rozsvítit, vypnout topení nebo zapnout klimatizace) je vždy na místě zeptat se jich na svolení (Špaček, 2017, str. 80–84).

I při chůzi na chodníku nebo při řízení auta je třeba dodržovat pravidla slušného chování. Tam především platí pravidla dopravní a až poté pravidla slušného chování. Vždy se preferujeme menší agresivita, větší ohleduplnost a pomalejší jízda. Jako příklad slušného chování za volantem lze uvést, že řidič netroubí, pokud někdo před ním zazmatkuje, nikoho nevytlačuje, dá přednost chodcům a mnoho dalších. Na oplátku chodci nevbíhají na přechody, snaží se přes cestu přejít co nejrychleji, poděkují řidiči kývnutím nebo mávnutím ruky. Stejně tak mohou vděk projevít cyklisté, například jízdou po kraji nebo pokud jede větší skupina cyklistů, tak jízdou za sebou (Bódis, 2019, str. 51–52).

4.5 Netiketa

Je poměrně mladé odvětví etikety. Slovo netiketa vzniklo spojením dvou slov: z angličtiny net – síť a z francouzštiny etiquette – etiketa. Formuluje soubor pravidel slušného chování v prostředí internetu a při elektronické komunikaci. Cílem těchto pravidel je především zlepšení čitelnosti, přesnosti a doporučení pro psaní a odesílání zpráv nebo upozornění prostřednictvím moderních komunikací. Dodržování těchto pravidel je otázkou cti (Gullová a kol., 2006, str. 57). Dnešní moderní komplexní pojetí netikety zahrnuje nejen komunikaci mezi uživateli nebo mezi skupinami uživatelů, zahrnuje také pravidla chování pro administrátory, vystavovatele obsahů a poskytovatele konektivity a jiných subjektivních funkcí v internetovém prostředí (Poláková a kol., 2008, str. 174). RFC (Request for Comments) jsou dokumenty, které definují standardy práce na internetu. RFC 1855 Netiquette Guidelines pochází z roku 1995, autorem dokumentu je RUN – Working Group z IETF a jsou v něm ukotveny základní pravidla netikety (Hambridge, 1995, online).

Problematika netikety není ukotvena v žádném kurikulu školního vzdělávání. Indonéská univerzita však upozorňuje na fakt, že vzdělání by se mělo přizpůsobit době, a je tedy na místě do něj implementovat předmět Digitální etiketa. Hlavním důvodem je to, že především žáci základních škol nejsou způsobilí rozlišovat co je vhodné a co nevhodné v kybernetickém prostoru zveřejňovat (Akhwani, 2019, online).

Internet je využíván nejčastěji ze dvou důvodů, a to k vyhledávání informací a ke komunikaci s jinými lidmi. Netiketa je velmi náchylná k porušování pravidel, a to především kvůli charakteristickým vlastnostem online komunikace. Uživatelé by se měli rozhodnout, které médium/platforma je pro danou komunikaci nejvhodnější. Elektronické zprávy by měly být stručné, organizované, bez chyb a symbolů (Kumazaki a kol. 2011, online). Za autora komunikace hovoří pouze text, který je sdílen a může tak velice často dojít k nedorozumění. Například zvolí-li nevhodné oslovení nebo ve slově udělá chybu, což může způsobit problémy i v pracovní rovině. Problémy také mohou lehce vyvstat z vystupování na sociálních sítích, to může ovlivnit například budoucí zaměstnání osoby, která v online prostoru sdílela nevhodné informace. Pro vyhnutí se těmto problémům je potřeba dodržovat pravidla netikety.

Všeobecná pravidla netikety

- Nezapomínejte, že na druhém konci sedí člověk. Pamatujte tedy na to, že to, co napíšete by se dotyčné osoby mohlo dotknout, a mnohdy bychom to dotyčnému ani nedokázali říct do očí.
- Je vhodné dodržovat stejná pravidla chování jako dodržujeme v reálném životě.
- Je důležité si uvědomit místo v kyberprostoru. Přizpůsobíme své chování internetovým stránkám, na kterých se zrovna nacházíme. Jinak se budeme chovat na sociálních sítích, kde nepatřičný obsah kontrolují jiní uživatelé či správci a jinak například na stránkách obchodů.
- Respektujme čas druhých lidí. Nesnažme se hloupými otázkami naštvat či urazit jiné lidi, ať už na diskusních stránkách nebo v diskusních fórech. Takovéto počínání se nazývá „trollování“ – záměrné vyvolávání sporu.
- Dobrá online pověst je základem. Jak jsem již zmiňovala, chování na internetu může ovlivňovat i naše budoucí povolání. Chovejme se tedy slušně, nikoho neurážejme, snažme se psát bez chyb a nepišme hlouposti.
- Respektujme soukromí jiných lidí.
- Omlouvejme nedopatření jiných lidí, zejména začátečníků. Každý jsme jednou byli v kyberprostoru poprvé.
- Nevyužívejme své moci. Zejména nezneužívejme přístupu k velkému množství informací, pokud jsme tvůrcem sociálních sítí nebo webových stránek.
- Dbejme na autorská práva. Nezveřejňujeme tedy fotografie nebo texty, bez uvedení autora.
- Nezahlcujme ostatní internetové uživatele hoaxy, spamy či nevyžádanými hromadnými e-maily. Pokud nějakou z podobných zpráv obdržíme, upozorníme uživatele na nevhodné chování (Recmanová, 2017, online).

Možná implementace netikety do povinného vzdělávání

- Jazyk a jazyková komunikace – na základě očekávaného výstupu „využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů“ (RVP ZV, 2017, online).
- Informační a komunikační technologie – na základě očekávaného výstupu „komunikuje pomocí internetu či jiných běžných komunikačních zařízení“ (RVP ZV, 2017, online).

- Průřezové téma: Osobnostní a sociální výchova – přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti: „rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti“ (RVP ZV, 2017, online).
- Člověk a společnost – na základě očekávaného výstupu „uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích“ (RVP ZV, 2017, online).

Implementace netikety do neformálního vzdělávání

- Business etiketa
- Kurz etikety v pracovním prostředí a telefonickém styku
- Kurz komunikace pro manažery

E – mailová komunikace

Na základě studie Nicolau a spol. (2017) tráví průměrná dospělá osoba od půl hodiny do osmi hodin denně prací s online písemnými zdroji. I přesto, že e-maily svádějí k rychlé a stručné komunikaci, podobně jako SMS, je důležité mít na paměti, že e-mail je stejně formální jako dopis a musí mít i stejnou koncepci. Měl by obsahovat výstižný předmět e-mailu, oslovení, členění do odstavců, na konci rozloučení a podpis s případnou vizitkou. Nejdůležitější vlastností e-mailu, která nejvíce vypoví o odesílateli, je grafická podoba, která je odrazem vkusu pisatele. Stále častěji se využívají v e-mailové či mobilní textové komunikaci zkratky, jejichž vybrané příklady a vysvětlení je uvedeno níže.

Předmět e-mailu by měl mít všech pět P – přesnost, patřičnost, přiměřenost, případnost a promyšlenost. Tyto atributy rozhodují o tom, zda si e-mail vůbec někdo přečte. Velmi nevhodný je například použít předmět typu „Dotaz“, takový předmět adresátovi vůbec nic neřekne. Je tedy vhodné volit výstižný a přesný předmět, který příjemci napoví, co samotný e-mail obsahuje.

Oslovení a pozdrav by se mělo objevit v každém e-mailu, protože díky němu má e-mail osobnější a zdvořilejší charakter. Způsob, který zvolíme pro oslovení, závisí na mnoha faktorech, například:

- vztah mezi příjemcem a odesílatelem
- na frekvenci zpráv
- na počtu adresátů (někdy jich může být více)
- a stylu odesílatele.

Nejvhodnější pozdrav je „Dobrý den“, pozdrav typu „Dobré ráno“ či „Dobrý večer“ nejsou vhodné, protože nelze odhadnout, v jakou denní dobu si příjemce e-mail otevře. Oslovení se píše zpravidla vlevo a končit by mělo čárkou, následující text se píše malými písmeny. Mezi oslovením a samotným textem zprávy by měla být mezera jednoho řádku.

Rozloučení s příjemcem není omezeno žádnými pravidly. Správnou volbou závěrečného rozloučení však dáváme příjemci najevo, že lze předpokládat dobrou komunikaci. Opět záleží na mnoha faktorech, pokud tedy zpráva není formálního typu, lze využít k rozloučení „Ahoj“. Mezi procítěnější pozdravy patří například: „S pozdravem a přáním pěkného dne“ nebo „Se srdečnými pozdravy“, další oblíbené rozloučení je „Hezký den“ nebo „Mějte se hezky“.

Podpis je velmi důležitou částí e-mailu. V případě, že podpis vynecháme, příjemce e-mailu o nás nebude mít žádné jiné informace, než naši e-mailovou adresu. Zároveň dáváme podpisem příjemci najevo, že se dočetl až na konec zprávy. Může se totiž stát, že e-mail odešlete omylem dříve, než ho stačíte dopsat (Shirley, 2009, str. 54–63).

Při přeposílání zprávy si musíme dát pozor na to, abychom v záhlaví e-mailu neopomeli adresu odesílatele. Adresátovi bychom tak prozradili zdroj přeposílané informace. Při posílání hromadných zpráv je vhodné anonymizovat jednotlivé e-mailové adresy uživatelů. Pro některého účastníka komunikace by mohlo být totiž nepříjemné, že ostatní příjemci budou znát jeho adresu.

Před odesláním e-mailu je vhodné věnovat několik minut jeho kontrole. Příjemci by měl být doručen dokonalý e-mail s vhodnou úpravou, bez překlepů nebo chyb. To je hlavní předpoklad toho, že autor si adresáta váží a respektuje ho (Špaček, 2017, str. 93–94).

Vybrané zkratky užívané v e-mailové komunikaci:

ASAP	As Soon As Possible	co nejrychleji
BTW	By The Way	mimochodem
CU	See You	zdravím, ahoj
CU2	See You To	také zdravím
TYVM	Thank You Very Much	děkuji mockrát

Zdroj: Špaček, 2017, str. 95

II. Praktická část

5. CHARAKTERISTIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část diplomové práce představuje shromážděná data získaná prostřednictvím didaktického testu. V návaznosti na výsledky výzkumu pomocí didaktického testu je součástí praktické části také návrh začlenění tématu „etikety“ do vzdělávacího procesu formou didaktické deskové hry.

Předmětem didaktického testu bylo zjištění úrovně znalostí etikety u žáků na vybraných školách Pardubického kraje. V úvahu jsou brána absolutoria kurzu společenského chování. V této části budou popsány hlavní cíle diplomové práce a jednotlivé hypotézy, metodologie, rozbor získaných dat a návrh vlastní didaktické deskové hry. Jako zdroj informací pro praktickou část této diplomové práce posloužila publikace od Martina Skutíla a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství* (2011).

5.1 Cíle a hypotézy výzkumného šetření

Primárním cílem této diplomové práce je **zjištění úrovně znalostí etikety u žáků ve vybraných školách Pardubického kraje.**

Sekundárním cílem diplomové práce je **vytvoření didaktické hry se zaměřením na etiku s možností jejího využití v povinném vzdělávání i ve volném čase.**

Hypotéza č. 1

Studenti, kteří absolvovali kurzy společenského chování mají vyšší úroveň znalostí etikety než studenti, kteří se těchto kurzů nezúčastnili.

Hypotéza č. 2

Ženy mají vyšší úroveň vzdělání v oblasti etikety než muži.

Hypotéza č. 3

Povinné vzdělávání je pro žáky více podnětné v oblasti etikety než vzdělávání neformální.

5.2 Metodologie výzkumu

Pro výzkumnou část mé diplomové práce jsem zvolila kvantitativní metodu zkoumání, konkrétně metoda didaktického testování. Pro kvantitativní výzkum je charakteristickým rysem objektivní, a co možná nejpresnější zkoumání, edukační reality. V pedagogice a psychologii se kvantitativní výzkum dá definovat jako systematická činnost, při které se pomocí empirických metod zkoumají hypotézy o vztazích mezi jevy.

Didaktický test je zkouška zaměřená na zjišťování úrovně osvojeného učiva v určité skupině osob. Jedná se o nástroj systematického zjišťování výsledků výuky. Přičemž bereme ohled na způsob výuky a osobnost žáků. Didaktický test je složen z testových položek, či testových úloh. Ty se dělí na úlohy otevřené a úlohy uzavřené podle způsobu řešení těchto položek.

V této diplomové práci byl didaktický test rozdělen na tři části. V úvodu jsem respondenty oslovila, představila se, vysvětlila, k čemu vyplnění didaktického testu slouží a krátce jsem objasnila postup při jeho vyplňování. Druhá část obsahovala samotné testové úlohy. A v závěrečné části jsem respondentům poděkovala za vyplnění didaktického testu a jejich drahocenný čas. Didaktický test obsahoval tři otázky, dvacet tři uzavřených didaktických úloh s možností výběru odpovědi, kdy vždy jedna byla správná. A jednu polootevřenou úlohu s možností stručné odpovědi. Konečná podoba byl online didaktický test prostřednictvím platformy Google Forms.

5.3 Výzkumný soubor

Výzkumné šetření, vzhledem k mému bydlišti, probíhalo v Pardubickém kraji. Konkrétně na Základní škole a Mateřské škole v Kameničkách, Gymnáziu Karla Václava Raisa a Středním odborném učilišti v Hlinsku, Vyšší odborné škole pedagogické a Střední pedagogické škole v Litomyšli, Gymnáziu v Poličce, Základní škole Dr. Jana Malíka v Chrudimi a na Masarykově základní škole v Poličce. Distribuce didaktických testů byla uskutečněna oslovením konkrétních pedagogických pracovníků výše zmiňovaných škol, kteří je pomocí vyučovacích platforem přeposlali svým studentům.

Šetření na základních školách probíhalo v posledních dvou ročnících. Pedagogové tedy posílali didaktický test pouze žákům osmých a devátých tříd. Na gymnáziích byli osloveni pouze žáci ve třídách od tercie (včetně) po oktávu (včetně). Na středních školách a učilištích byli osloveni všichni žáci bez ohledu na ročník, který navštěvují.

Za pomoci výše uvedených škol zapojených do výzkumného šetření bylo na základě dobrovolnosti vyplněno celkem 313 didaktických testů.

Data získaná pomocí didaktického testu byla pomocí platformy Google forms automaticky zaznamenána v programu MS Excel a následně zpracována do podoby grafů a tabulek s komentářem.

5.4 Interpretace získaných dat

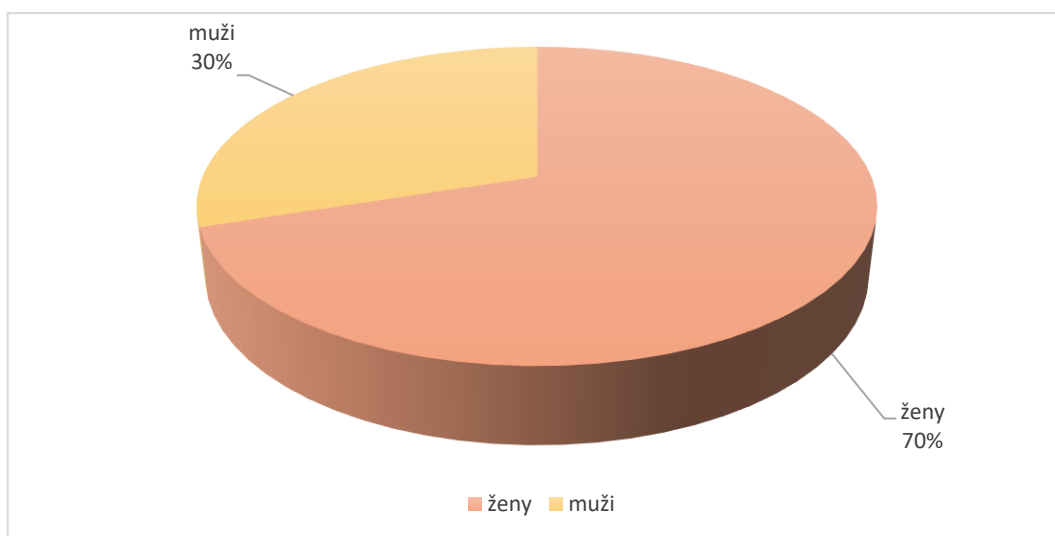
V této kapitole diplomové práce se zaměříme na rozbor a analýzu výsledků didaktického testu. Tento didaktický test, jak již bylo zmiňováno výše, vyplnilo 313 respondentů celkem ze šesti škol Pardubického kraje, což považuji za dostatečný reprezentativní vzorek.

Otázky jsou řazeny v návaznosti na didaktický test ve stejném pořadí. Odpovědi byly převedeny do grafické a tabulkové podoby, doplněné o komentář. Vše vytvořila autorka této diplomové práce.

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
žena	219	70 %
muž	94	30 %
	Σ 313	

Tabulka 1 – Pohlaví respondentů

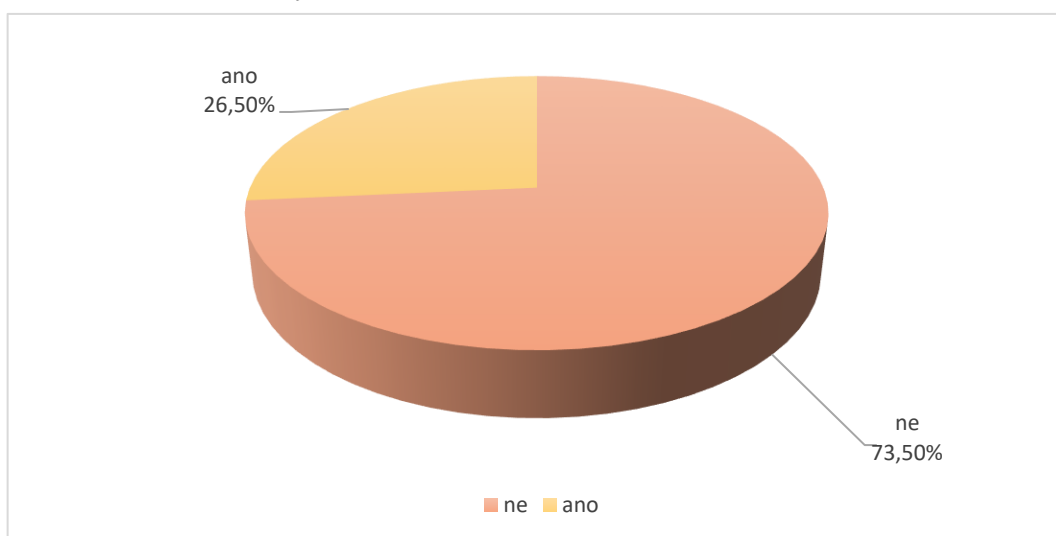
Graf 1 – Pohlaví respondentů

Z grafu je patrné, že výzkumu se účastnily převážně ženy (70 %). Muži se účastnili pouze z 30 %, což můžeme připisovat účasti pedagogické školy, kde je vyšší procento studentů ženského pohlaví. Rozdělení pohlaví nám bude sloužit k následnému porovnání znalosti v oblasti etikety u mužů a žen.

Otázka č. 2: Konal se v minulosti na Vaší škole kurz se zaměřením na etiketu (oblast slušného chování)?

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
ano	83	26,5 %
ne	320	73,5 %
	Σ 313	

Tabulka 2 – Kurz etikety ve škole

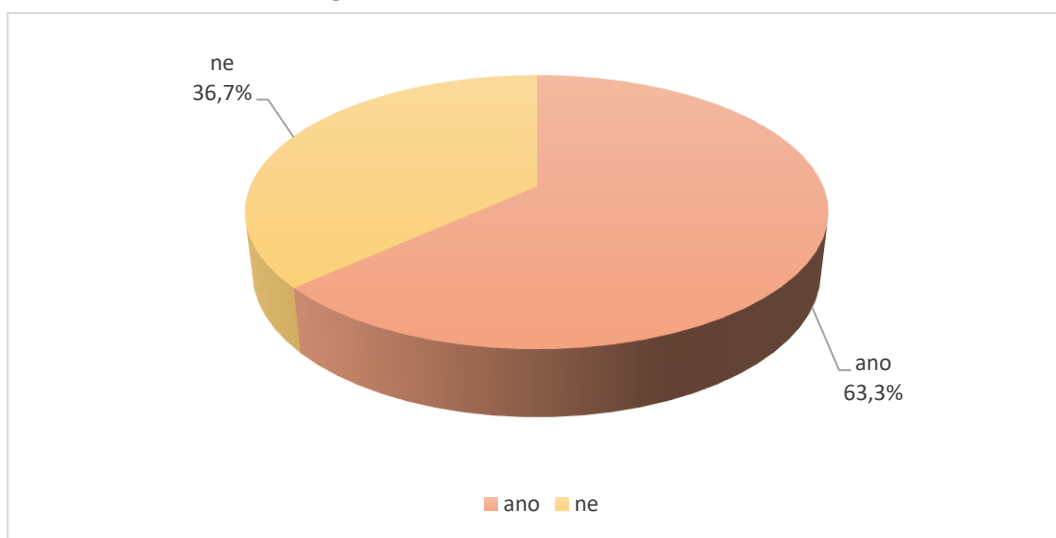
Graf 2 – Kurz etikety ve škole

Kurzu zaměřeného na problematiku etikety se v rámci školního vzdělávání účastnilo 83 respondentů, což je 26,5 % ze všech dotazovaných. Naopak celkem 73,5 % respondentů se kurzu, zaměřeného na oblast etikety, v rámci školní docházky nezúčastnilo. Zjištění absolutoria tohoto kurzu nám umožní porovnat úroveň znalostí u žáků, kteří se zúčastnili kurzu v rámci povinného vzdělávání a kteří nikoliv.

Otázka č. 3: Absolvoval/a jste kurz tance a společenského chování?

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
ano	198	63,3 %
ne	115	36,7 %
	Σ 313	

Tabulka 3 – Kurz tance a společenského chování

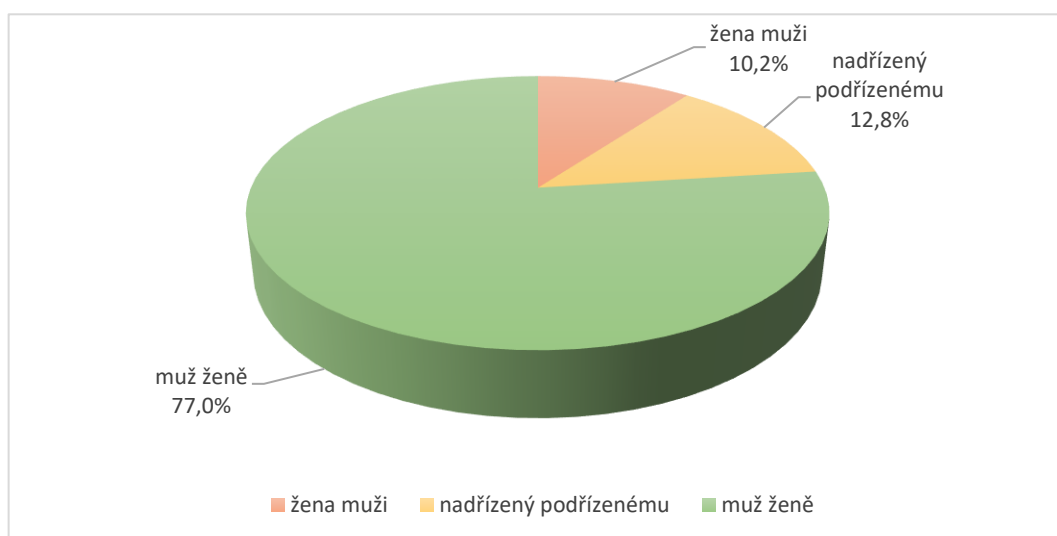
Graf 3 – Kurz tance a společenského chování

V oblasti neformálního vzdělávání se kurzu zaměřeného na problematiku společenského chování účastnila nadpoloviční většina (63,3 %) všech zúčastněných respondentů. Dotazovaných, kteří si kurzu nezúčastnili, bylo 115, což je 36,7 %. Zjištění, kdo se tohoto kurzu zúčastnil nám poskytne možnost porovnat úroveň znalostí v problematice etiky u absolventů těchto kurzů a u žáků, kteří se jich nezúčastnili.

Úloha č. 4: Jako první se představuje:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
žena muži	32	10,2 %
nadřízený podřízenému	40	12,8 %
muž ženě	241	77 %
	Σ 313	

Tabulka 4 – Představování

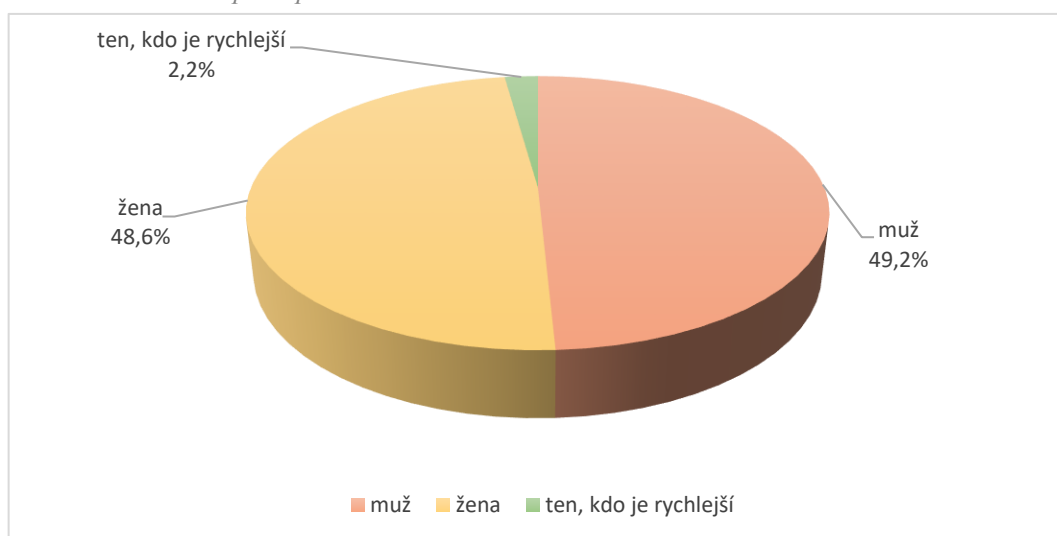
Graf 4 – Představování

Z grafu číslo 4 je patrné, že správnou odpověď na úlohu didaktického testu znalo celkem 77 % všech dotazovaných. Špatnou odpověď zvolilo 23 %, což je 72 respondentů z celkového počtu 313.

Úloha č. 5: Jestliže se jako první představí muž, ruku podává:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
žena	152	48,4 %
muž	154	49,2 %
ten, kdo je rychlejší	7	2,2 %
	Σ 313	

Tabulka 5 – Kdo první podává ruku

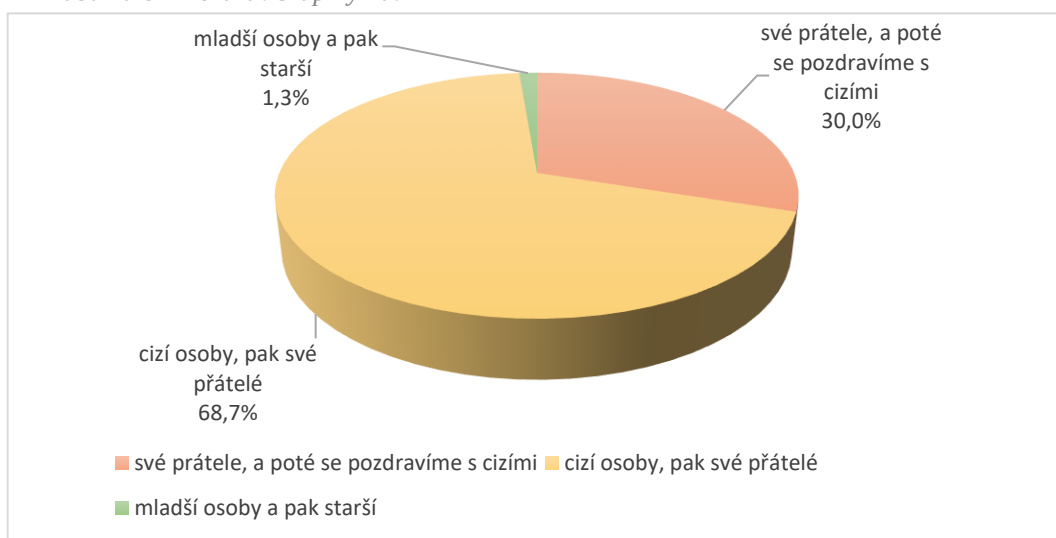
Graf 5 – Kdo první podává ruku

Graf ukazuje procentuální vyrovnanost především u dvou odpovědí. Přičemž správnou odpověď „první podává ruku žena“ zvolilo 48,4 % respondentů, což je pouze o necelé jedno procento méně než u odpovědi, že první podávají ruku muži. Celkem 161 respondentů volilo špatné odpovědi, což je nadpoloviční většina všech respondentů.

Úloha č. 6: Při příchodu k větší skupině lidí pozdravíme nejdříve:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
své přátele, a poté se pozdravíme s cizími	94	30 %
cizí osoby, pak své přátele	215	68, 7 %
mladší osoby a pak starší	4	1,3 %
	Σ 313	

Tabulka 6 – Pozdrav skupiny lidí

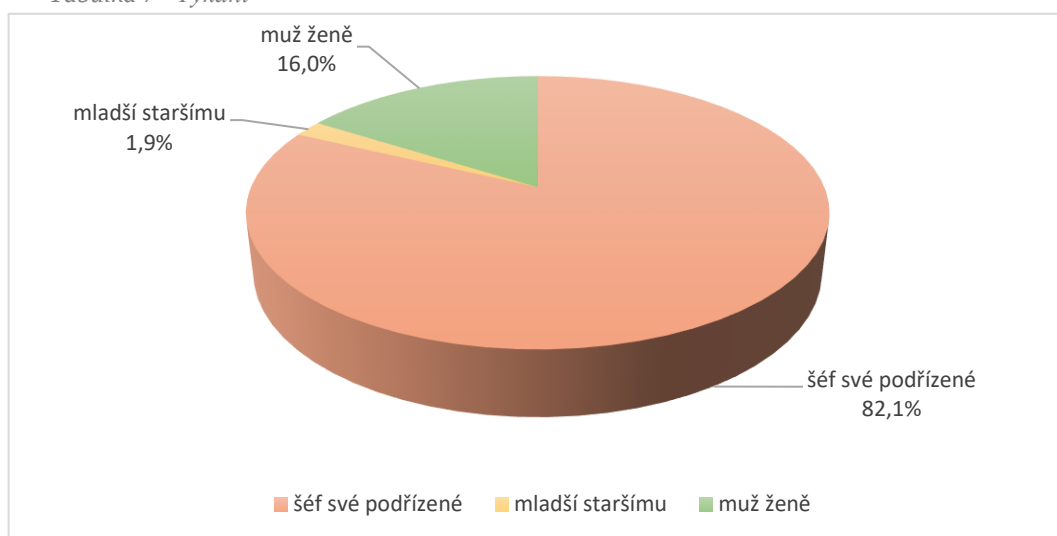
Graf 6 – Pozdrav skupiny lidí

Správnou odpověď u šesté úlohy „cizí osoby, pak své přátele“ volilo 68, 7 % respondentů. Jako druhá nejčastěji volená odpověď byla „své přátele, a poté se pozdravíme s cizími“. Tuto odpověď volilo celkem 30 % respondentů. Pouze 1, 3 % respondentů zvolilo odpověď „mladší osoby a pak starší“. Nesprávnou odpověď zvolilo celkově 98 žáků, správnou odpověď volilo 215 žáků.

Úloha č. 7: Tykání navrhuje:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
šéf své podřízené	257	82,1 %
mladší staršímu	6	1,9 %
muž ženě	50	16 %
	Σ 313	

Tabulka 7– Tykání

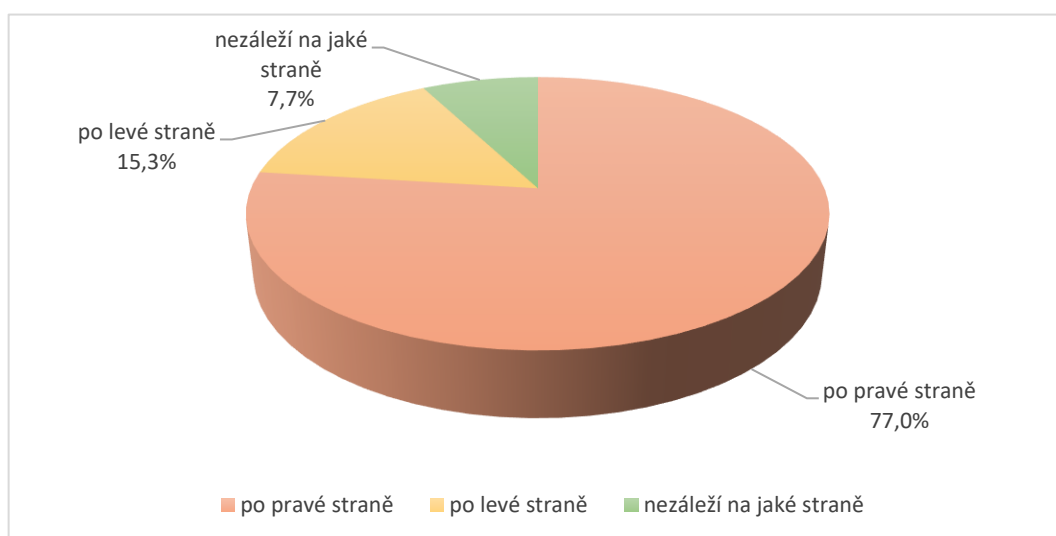
Graf 7– Tykání

Graf číslo sedm ukazuje, že správnou odpověď zvolila většina (82,1 %) všech účastníků výzkumu. Jako druhá se nejčastěji objevovala odpověď „muž ženě“, tuto odpověď volilo celkem 16 % zúčastněných. Nejméně se objevovala odpověď „mladší staršímu“, tu zvolilo 1,9 % respondentů. Správnou odpověď vybralo celkem 257 zúčastněných, počet nesprávných odpovědí bylo 56.

Úloha č. 8: Jde-li muž se ženou, vede si ženu:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
po levé straně	48	15,3 %
po pravé straně	241	77 %
nezáleží na jaké straně	24	7,7 %
	Σ 313	

Tabulka 8 – Chůze muže se ženou

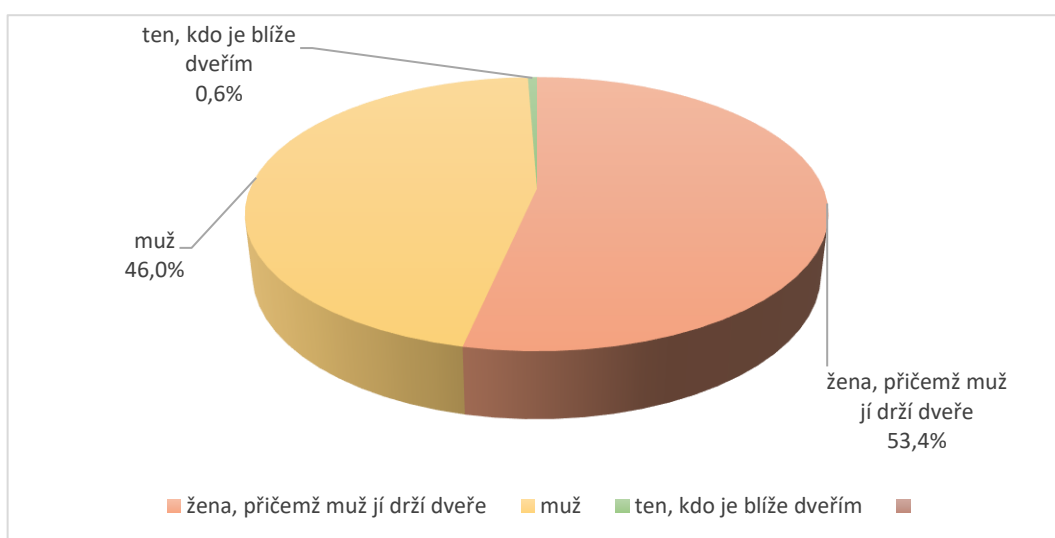
Graf 8 – Chůze muže se ženou

Z grafu 8 je patrné, že více než tři čtvrtiny respondentů (77 %) zvolilo správnou odpověď „po pravé straně“. Ze špatných reakcí se častěji vyskytovala odpověď „po levé straně“, tu zvolilo celkem 15,3 % účastníků výzkumu. Necelých 8 % respondentů (7,7 %) odpovědělo, že „nezáleží, na jaké straně“ jde žena vedle muže. Správná odpověď se zde objevila celkem 245krát, špatná odpověď 72krát.

Úloha č. 9: Do restaurace vstupuje jako první:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
žena, přičemž jí muž drží dveře	167	53,4 %
muž	144	46 %
ten, kdo je blíže dveřím	2	0,6 %
	Σ 313	

Tabulka 9 – Restaurace

Graf 9 – Restaurace

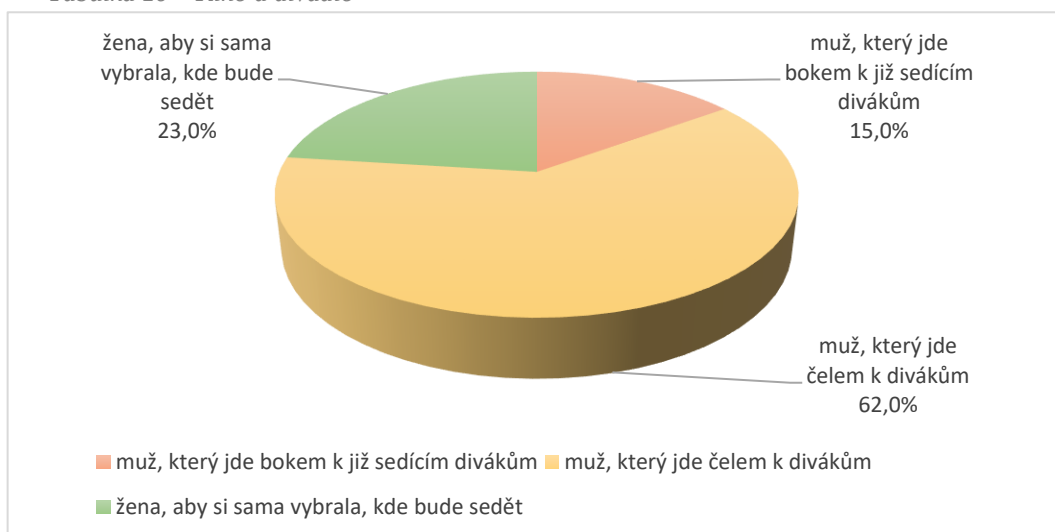
Z grafu 9 je patrné, že nejčastěji volenou odpovědí bylo „žena, přičemž muž jí drží dveře“, tato odpověď se objevila u 53, 4 % respondentů. Správnou odpověď „první vchází do restaurace muž“ vybralo 46 % respondentů. Ze všech zúčastněných volilo pouze 0,6 % třetí odpověď „ten, kdo je blíže dveřím“. U této úlohy se vyskytla převaha špatných odpovědí, poměr správných a špatných odpovědí je 144:169.

Vyšší míru špatných odpovědí můžeme připisovat k tomu, že žáci jsou často učeni, že žena vchází do většiny místností první s výjimkou již zmiňovaná restaurace, nebo místnosti či budovy, která je pro ženu neznámá a cítí se tak méně komfortně.

Úloha č. 10: V kině nebo divadle vchází jako první do řady (uličky) sedadel:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
muž, který jde bokem k již sedícím divákům	47	15 %
muž, který jde čelem k divákům	194	62 %
žena, aby si sama vybrala, kde bude sedět	72	23 %
	Σ 313	

Tabulka 10 – Kino a divadlo

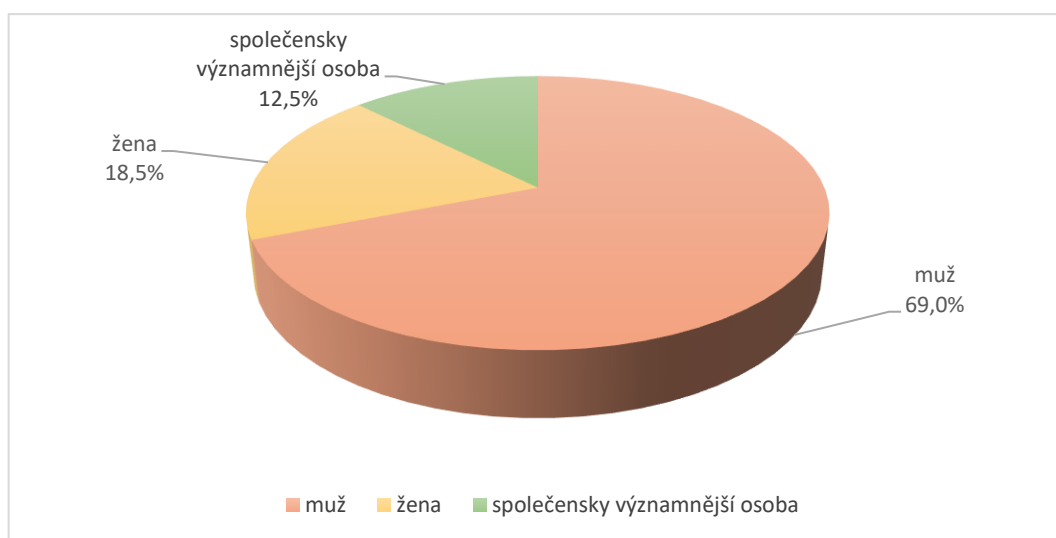
Graf 10 – Kino a divadlo

Z celkového počtu respondentů zvolilo 62 % správnou odpověď, tedy že první vchází do uličky sedadel v kině/divadle muž, který jde čelem k již sedícím divákům. Špatnou odpověď zvolilo celkově 38 % účastníků výzkumu. Počet respondentů, kteří zvolili správnou odpověď bylo 194 a špatnou odpověď zvolilo 119 respondentů.

Úloha č. 11: Při chůzi ze schodů jde první:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
muž	216	69 %
žena	58	18,5 %
společensky významnější osoba	39	12,5 %
	Σ 313	

Tabulka 11 – Chůze ze schodů

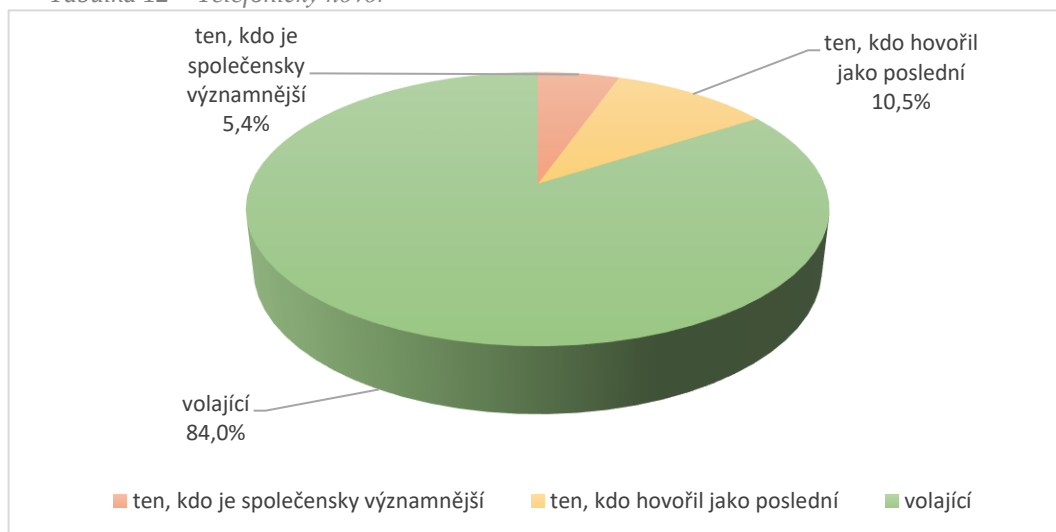
Graf 11 – Chůze ze schodů

Z grafu 11 je patrné, že správná odpověď, že první při chůzi se schodů jde muž, se vyskytla u 69 % účastníků výzkumu. Odpověď „žena“ a „společensky významnější osoba“ se dají považovat jako shodné odpovědi, protože žena patří v žebříčku společenské významnosti na nejvyšší místo, pokud nebereme v úvahu VIP. Špatnou odpověď volilo 31 % respondentů. Správnou odpověď zvolilo celkem 216 účastníků výzkumu, špatnou odpověď zvolilo 97 účastníků.

Úloha č. 12: Dojde-li při telefonickém hovoru k jeho přerušení, jako první zavolá zpět:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
ten, kdo je společensky významnější	17	5,4 %
ten, kdo hovořil jako poslední	33	10,5 %
volající	263	84 %
	Σ 313	

Tabulka 12 – Telefonický hovor

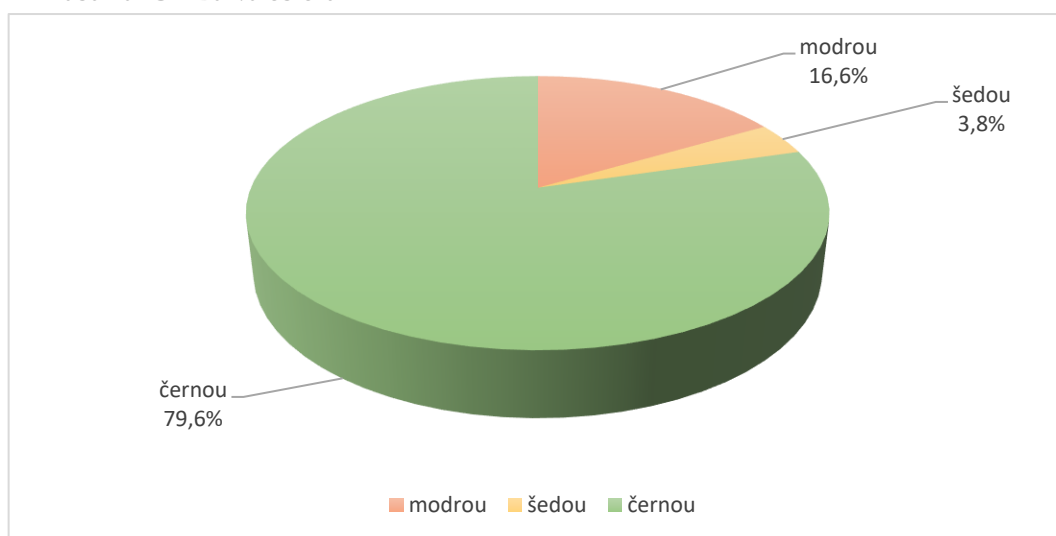
Graf 12 – Telefonický hovor

Zde je zcela jasná převaha správných odpovědí (84 %) a to, že po přerušení telefonického hovoru volá zpět jako první volající. Špatnou odpověď zvolilo celkově 15,9 % respondentů. Správná odpověď se vyskytla celkem 263krát, špatná „pouze“ 50krát.

Úloha č. 13: Na honosnou večerní akci (ples) zvolíme barvu obleku:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
modrou	52	16,6 %
šedou	12	3,8 %
černou	249	79,6 %
	Σ 313	

Tabulka 13 – Barva obleku

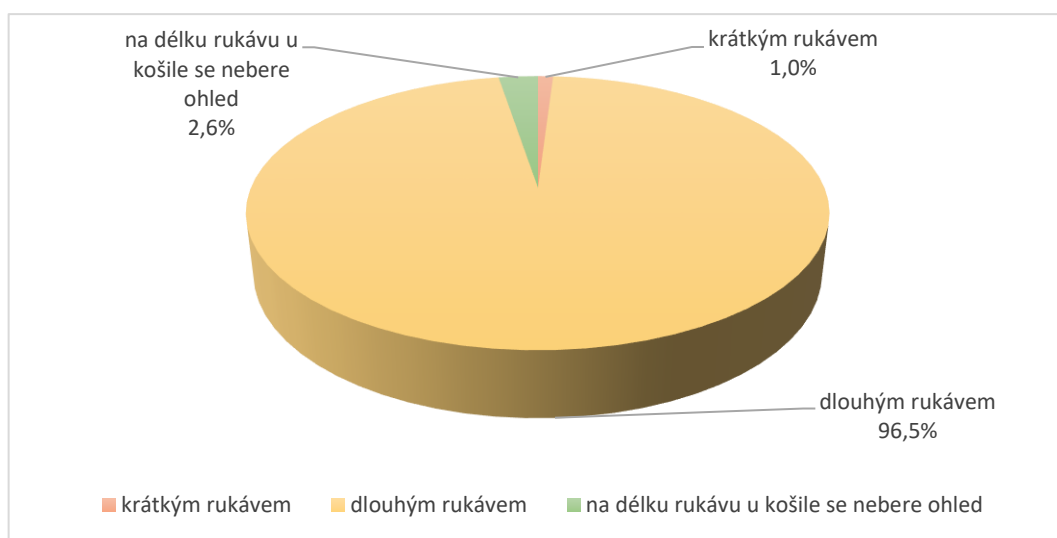
Graf 13 – Barva obleku

Správnou odpověď „černou“ v didaktické úloze vybralo celkem 79,6 % respondentů. Jako druhá se nejčastěji objevovala modrá barva obleku, tuto odpověď zvolilo celkem 16,6 % respondentů. Nejméně respondentů by zvolilo šedou barvu obleku, celkem 3,8 %. Respondenti zvolili správnou odpověď celkem 249krát a špatnou odpověď 64krát.

Úloha č. 14: K obleku nosíme vždy košili s:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
krátkým rukávem	3	1 %
dlouhým rukávem	302	96,5 %
na délku rukávu u košile se nebereg ohled	8	2,6 %
	Σ 313	

Tabulka 14 – Délka rukávu u košile

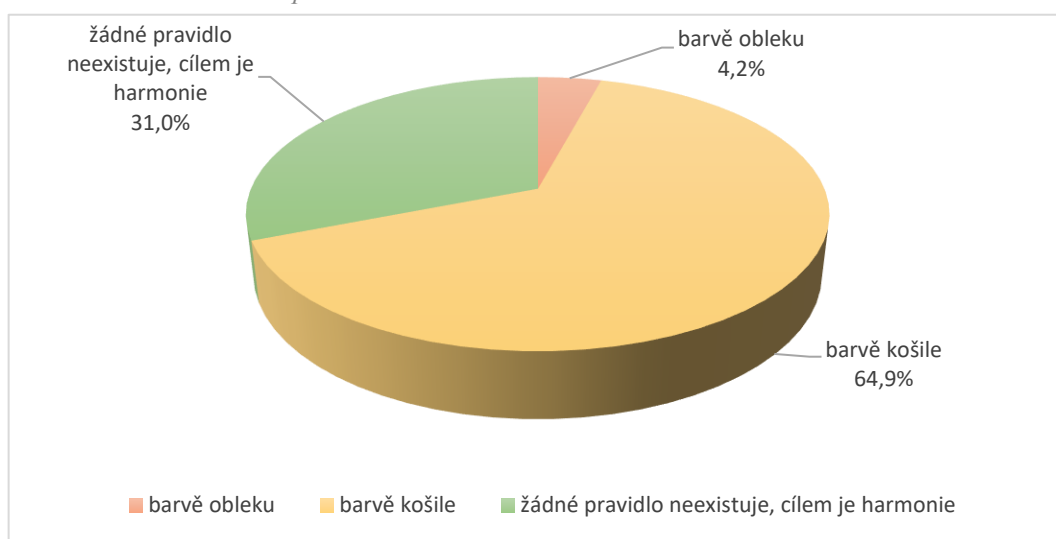
Graf 14 – Délka rukávu u košile

Z grafu číslo čtrnáct můžeme pozorovat drtivou převahu správných odpovědí. Necelých 97 % účastníků výzkumu zvolilo správnou odpověď. Nevhodnou délku rukávu u košile by volilo necelé 4 % účastníků. Správnou odpověď zvolilo celkově 302 účastníků, nesprávnou odpověď pouze 11 respondentů.

Úloha č. 15: Pokud muž zvolí oblek, kapesníček ladí vždy k:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
barvě obleku	13	4,2 %
barvě košile	203	64,9 %
žádné pravidlo neexistuje, cílem je harmonie	97	31 %
	Σ 313	

Tabulka 15 – Barva kapesníčku

Graf 15 – Barva kapesníčku

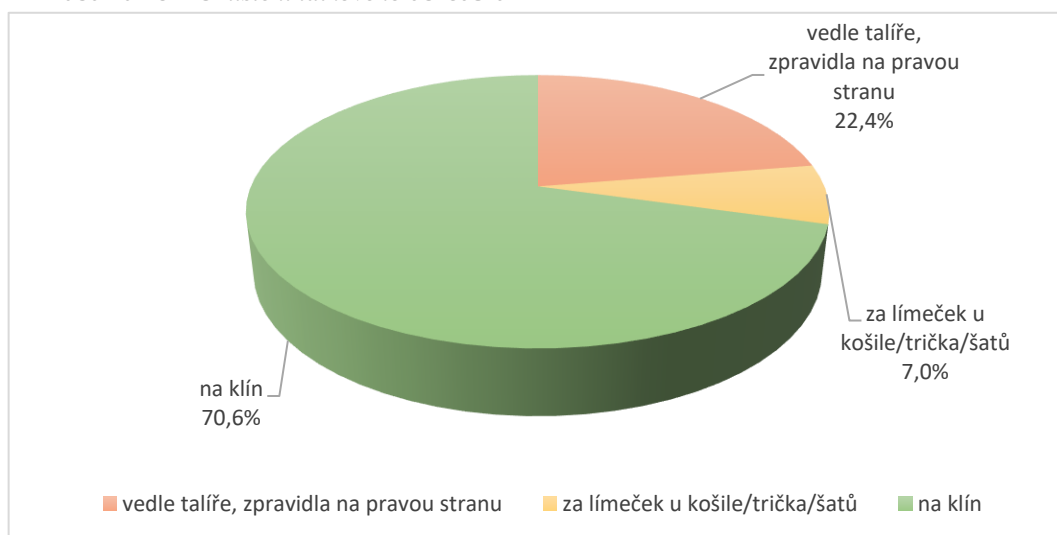
Správnou odpověď, že žádné pravidlo neexistuje a cílem je pouhá harmonie, zvolilo celkově 31 % účastníků. Nejčastěji vybíraná odpověď, že kapesníček ladí vždy k barvě košile, se objevila celkem u 64,9 % respondentů. Nejméně volilo odpověď „k barvě obleku“ pouze 4,2 % respondentů. Počet špatných odpovědí je u této otázky poměrně vysoký, celkem 216. Správnou odpověď zvolilo pouze 97 zúčastněných.

Správnost této odpovědi by se mohla jevit nejednoznačně pokud bychom brali v úvahu, že cílem respondenta je harmonie se záměrem ladit kapesníček ke košili. V tomto případě by byla tato odpověď považovaná za správnou. V zadání úlohy však slovy „vždy“ poukazuje na fakt, že s ničím jiným nežli s košilí kapesníček nesmí ladit, a tak je odpověď považována za nesprávnou. Vyšší procento nesprávných odpovědí přisuzují pravděpodobné nepozornosti respondentů při řešení této úlohy.

Úloha č. 16: Látkový ubrousek ihned po usazení umístíme:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
vedle talíře, zpravidla na pravou stranu	70	22,4 %
za límeček u košile/trička/šatů	22	7 %
na klín	221	70,6 %
	Σ 313	

Tabulka 16 – Umístění látkového ubrousku

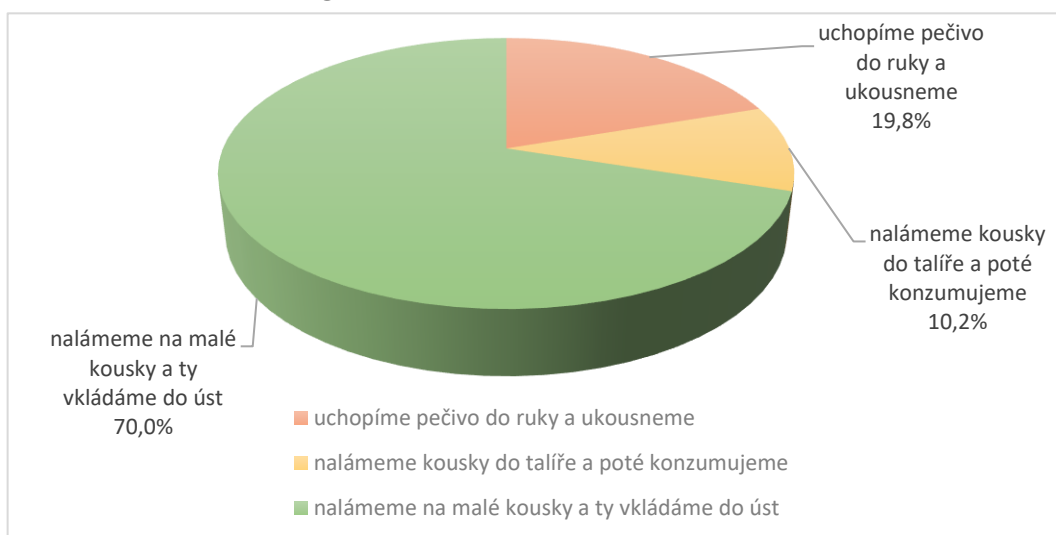
Graf 16 – Umístění látkového ubrousku

Graf 16 znázorňuje převahu správných odpovědí. Celkem 70,6 % účastníků šetření by umístilo látkový ubrousek v restauraci na klín. Nesprávnou odpověď volila více než čtvrtina respondentů. Více než 70 účastníků výzkumu by látkový ubrousek umístilo vedle talíře a 22 účastníků by jej umístilo za límeček své košile nebo trička. Správnou odpověď zvolilo celkem 221 všech účastníků výzkumu.

Úloha č. 17: Pokud chceme k jídlu konzumovat také pečivo:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
uchopíme pečivo do ruky a ukousneme	62	19,8 %
nalámeme kousky do talíře a poté konzumujeme	32	10,2 %
nalámeme na malé kousky a ty vkládáme do úst	219	70 %
	Σ 313	

Tabulka 17 – Konzumace pečiva

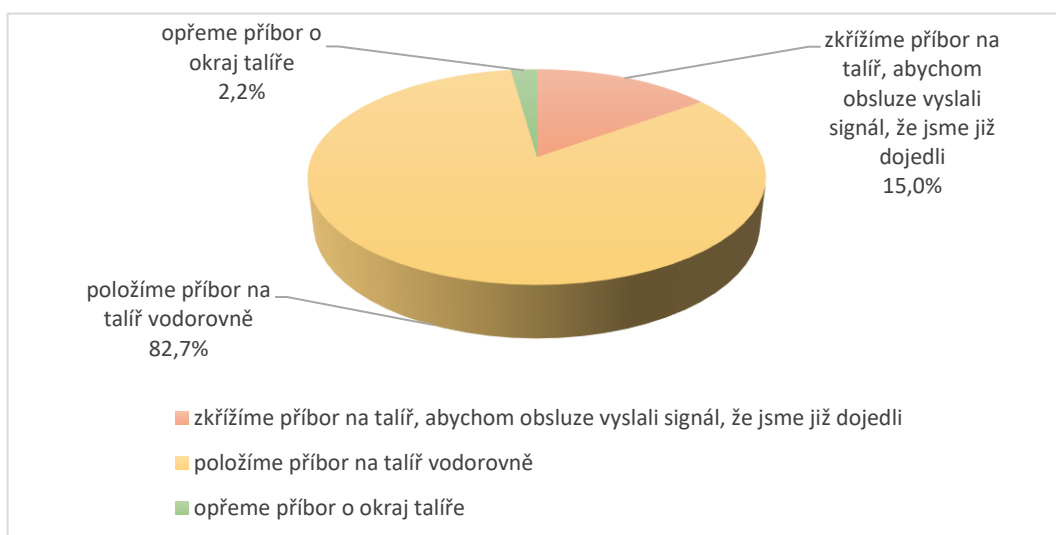
Graf 17 – Konzumace pečiva

Graf 17 znázorňuje převahu správných odpovědí. Celkově 70 % účastníků výzkumu by pečivo nejprve nalámalo a poté vkládalo do úst. Nesprávnou odpověď volila více než čtvrtina respondentů. Častěji (19,8 %) volili respondenti odpověď „uchopíme pečivo do ruky a ukousneme“, nejméně (10,2 %) se objevovala odpověď „nalámeme na kousky do talíře a poté konzumujeme“. Celkem 219 respondentů zvolilo správnou odpověď.

Úloha č. 18: Když dojíme, příbor umístíme následovně:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
zkřížíme příbor na talíř, abychom obsluze vyslali signál, že jsme již dojedli	47	15 %
položíme příbor na talíř vodorovně	259	82,7 %
opřeme příbor o okraj talíře	7	2,2 %
	Σ 313	

Tabulka 18 – Umístění příboru po jídle

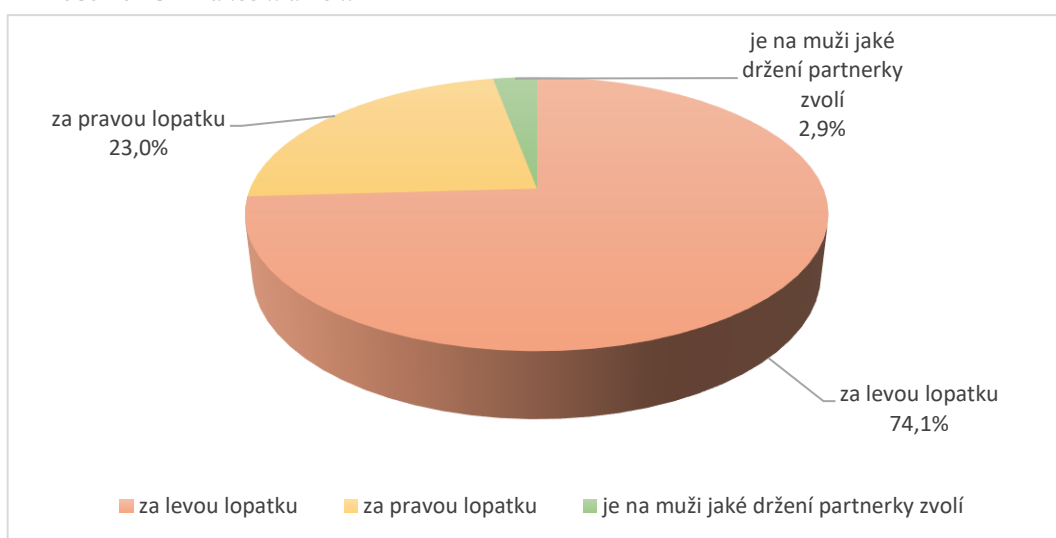
Graf 18 – Umístění příboru po jídle

Zde můžeme vidět absolutní převahu správných odpovědí, tedy, že příbor umístíme vodorovně na talíř. Tuto odpověď zvolilo celkem 82,7 % respondentů. Nesprávnou odpověď zvolilo 17,2 % účastníků výzkumného šetření. Přičemž častěji (15 %) se objevovala nesprávná odpověď, při které by účastníci zkřížili příbor na talíři, aby tak dali najevo, že už dojedli. Správnou odpověď zvolilo celkem 259 účastníků šetření a 54 účastníků zvolilo nesprávnou odpověď.

Úloha č. 19: Při tanci drží muž ženu:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
za levou lopatku	232	74,1 %
za pravou lopatku	72	23 %
je na muži jaké držení partnerky zvolí	9	2,9 %
	Σ 313	

Tabulka 19 – Taneční držení

Graf 19 – Taneční držení

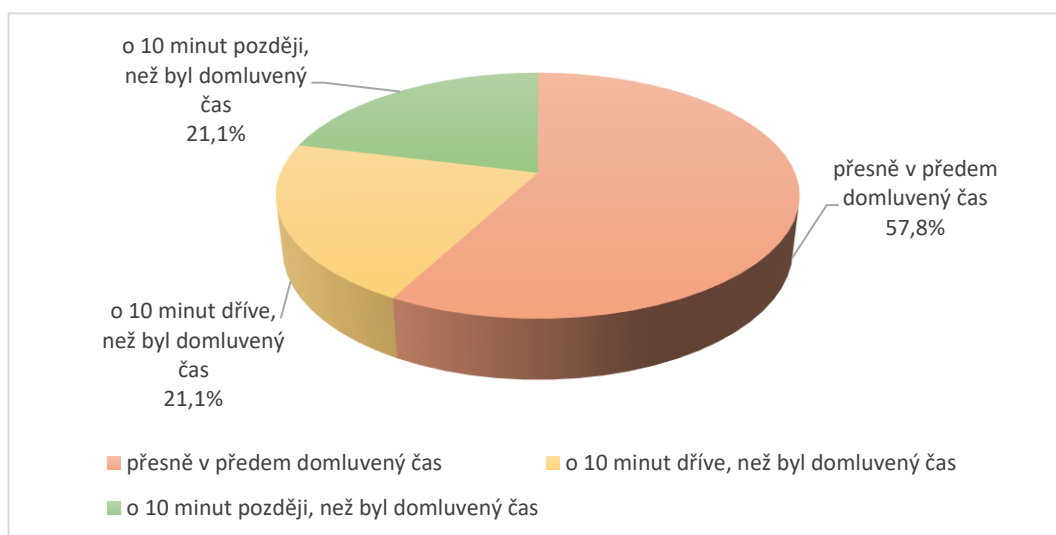
Graf 19 znázorňuje převahu správných odpovědí. Celkem 74,1 % respondentů zvolilo, že muž při tanci drží ženu za levou lopatku. Celkově 23 % respondentů volilo nesprávnou odpověď „za pravou lopatku“. Necelé 3 % respondentů odpovědělo chybně, že držení partnerky při tanci může muž zvolit libovolně.

Vliv na četnost nesprávných odpovědí můžeme přisuzovat k faktu, že celkem 72 respondentů se neúčastnilo kurzu tance a společenské výchovy, ani žádného jiného kurzu orientovaného na oblast etikety.

Úloha č. 20: Na soukromou návštěvu obvykle chodíme:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
přesně v předem domluvený čas	181	57,8 %
přibližně o 10 minut dříve, než byl domluvený čas	66	21,1 %
přibližně o 10 minut později, než byl domluvený čas	66	21,1 %
	Σ 313	

Tabulka 20 – Soukromá návštěva

Graf 20 – Soukromá návštěva

Z grafu je patrné, že pouhých 21,1 % respondentů zvolilo správnou odpověď. Na soukromou návštěvu by přišli o 10 minut později, než byl původně domluvený čas. Stejně procento respondentů volilo nesprávnou odpověď, že by na návštěvu přišli o 10 minut dříve, než byl domluvený čas. Nejvíce respondentů (57,8 %) by na návštěvu přišlo přesně v předem domluvený čas.

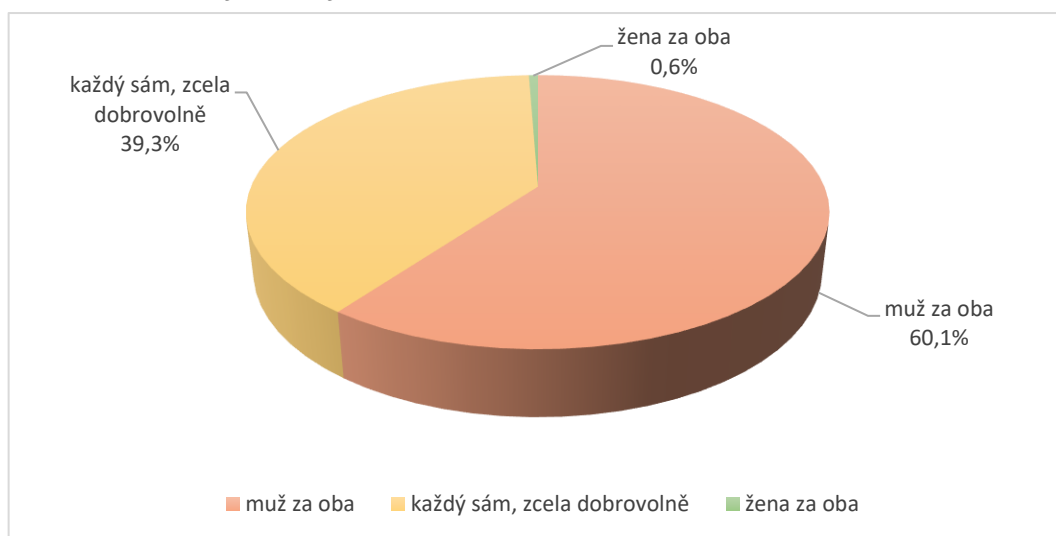
Příchodem o 10 minut později dáváme hostiteli čas v případě, že by nestíhal doladit detaily ve své domácnosti. Vyšší procento nesprávných odpovědí, konkrétně odpovědi „přesně v předem domluvený čas“, bychom mohli připisovat trendu dnešní doby, kdy vše má jasný

a předem daný časový harmonogram a pokud se někde opozdíme sesype se, jako domeček z karet.

Úloha č. 21: Objednání jídla u číšníka provádí:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
muž za oba	188	60,1 %
každý sám, zcela svobodně	123	39,3 %
žena za oba	2	0,6 %
	Σ 313	

Tabulka 21 – Objednávka jídla

Graf 21 – Objednávka jídla

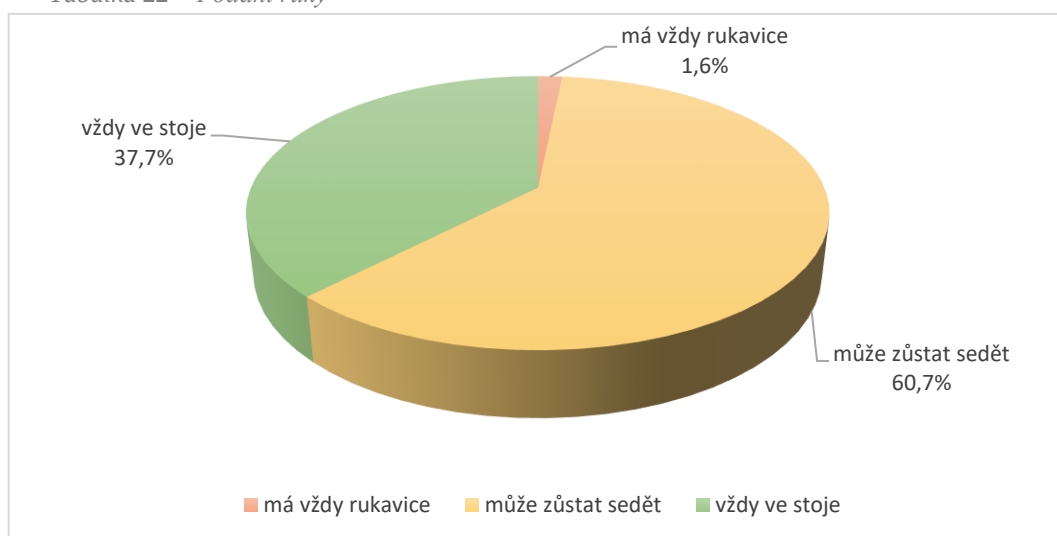
Z grafu je vidět, že 60,1 % respondentů vybralo, že muž objedná u číšníka za sebe i za ženu. Správnou odpověď „každý sám zcela svobodně“ zvolilo 39,3 % respondentů. Pouze 0,6 % respondentu by přenechalo objednání na ženě za oba. Správná odpověď se objevila celkově 123krát, nesprávná odpověď 190krát.

Vyšší procento nesprávných odpovědí bychom mohli připisovat k větší ustálenosti pravidla z dřívější doby, kdy muži u číšníka skutečně objednávali za sebe i za ženu. Etiketa je však oblast, která se mění v závislosti na čase i na prostředí a je vhodné reflektovat nejnovější trendy.

Úloha č. 22: Pokud podává ruku žena muži:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
má vždy rukavice	5	1,6 %
může zůstat sedět	190	60,7 %
vždy ve stoje	118	37,7 %
	Σ 313	

Tabulka 22 – Podání ruky

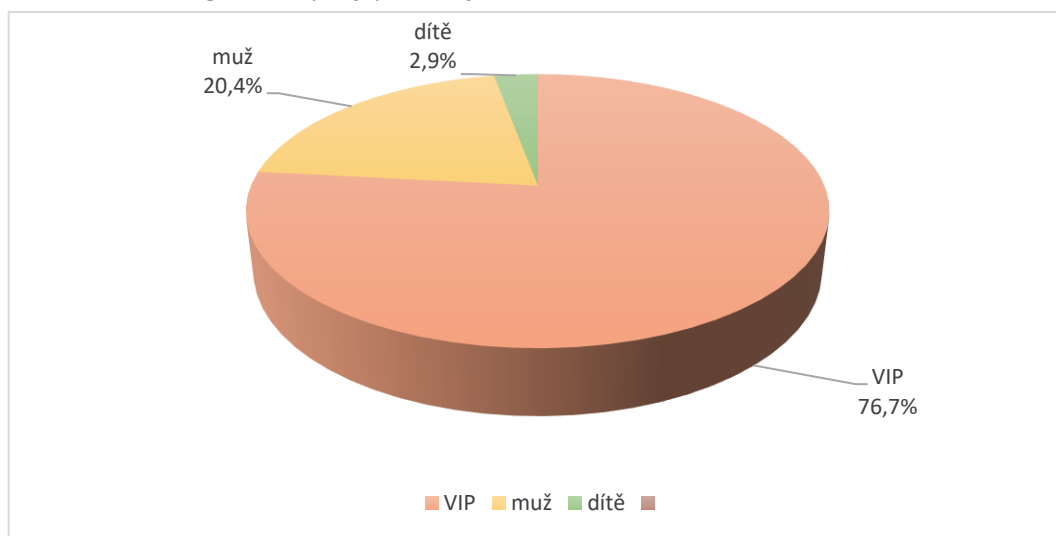
Graf 22 – Podání ruky

Z grafu 22 můžeme vyčíst, že správnou odpověď vybralo 60,7 % respondentů a to, že žena při podávání ruky „může skutečně zůstat sedět“. Jako druhá se nejčastěji objevovala odpověď „vždy ve stoje“, tuto odpověď zvolilo celkem 37,7 % respondentů. Pouze 1,6 % respondentů vybralo odpověď, že by žena při podávání ruky měla „mít vždy rukavice“. Nesprávnou odpověď zvolilo celkem 123 respondentů, správnou zvolilo 190 účastníků šetření.

Úloha č. 23: Mezi společensky významnější osobu patří:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
VIP	240	76,7 %
muž	64	20,4 %
dítě	9	2,9 %
	Σ 313	

Tabulka 23 – Společensky nejvýznamnější osoba

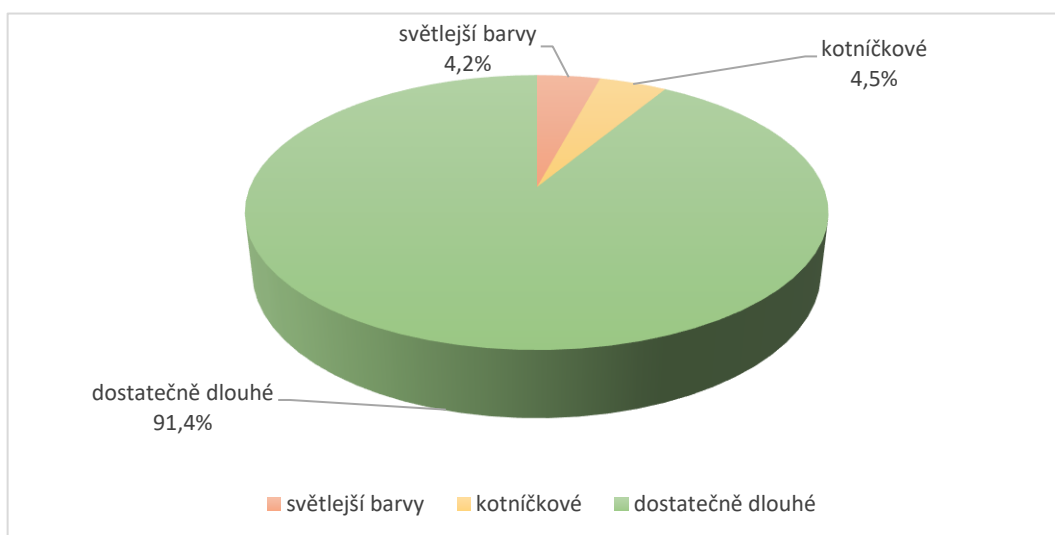
Graf 23 – Společensky nejvýznamnější osoba

Z grafu je patrná převaha správných odpovědí. Celkově 76,7 % respondentů vybralo, že společensky významnější osoba je VIP. Nesprávné odpovědi zvolilo 23,3 % respondentů, přičemž častěji se objevovala nesprávná odpověď, že společensky významnější jsou muži. Tuto odpověď vybralo celkem 20,4 % účastníků šetření. Správná odpověď se v didaktickém testu objevila celkem u 240 respondentů, 73 respondentů zvolilo nesprávnou odpověď.

Úloha č. 24: Ponožky k obleku by měly být vždy:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
světlejší barvy	13	4,2 %
kotníčkové	14	4,5 %
dostatečně dlouhé, aby se muži, ani když si přehodí nohu přes nohu, neobjevilo nahé lýtko	286	91,4 %
	Σ 313	

Tabulka 24 – Ponožky k obleku

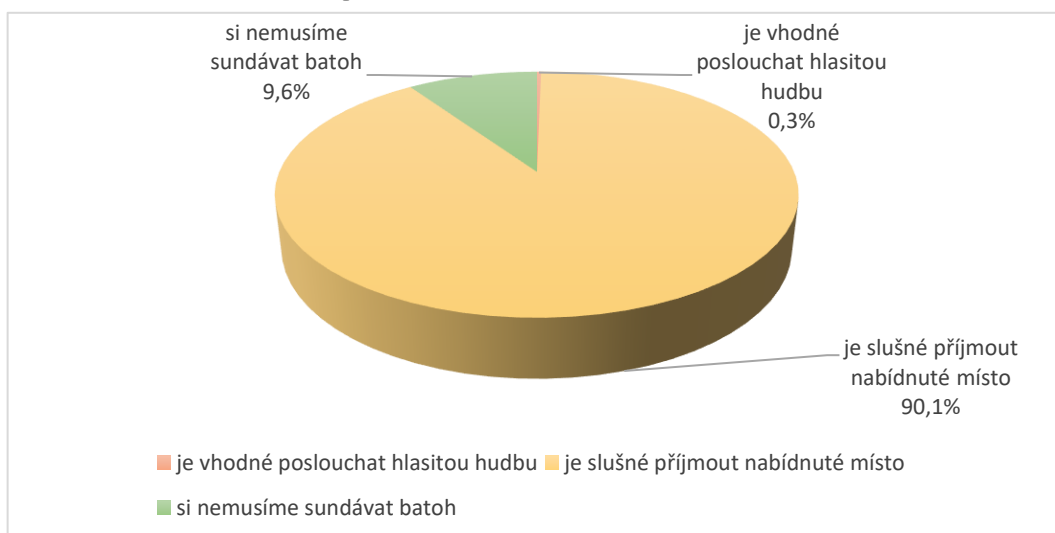
Graf 24 – Ponožky k obleku

Správnou odpověď na otázku zvolila většina respondentů. Dostatečně dlouhé ponožky k obleku by zvolilo celkem 91,4 % z nich. Celkem 8,7 % respondentů zvolilo nesprávnou odpověď. Četnost nesprávných odpovědí se u obou možností této otázky vyskytovala přibližně ve stejném poměru. Správnou odpověď zvolilo celkem 286 respondentů, nesprávnou odpověď pouze 27 respondentů.

Úloha č. 25: V městské hromadné dopravě:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
je vhodné poslouchat hlasitou hudbu	1	0,3 %
je slušné přijmout nabídnuté místo	282	90,1 %
si nemusíme sundávat batoh	30	9,6 %
	Σ 313	

Tabulka 25 – Hromadná doprava

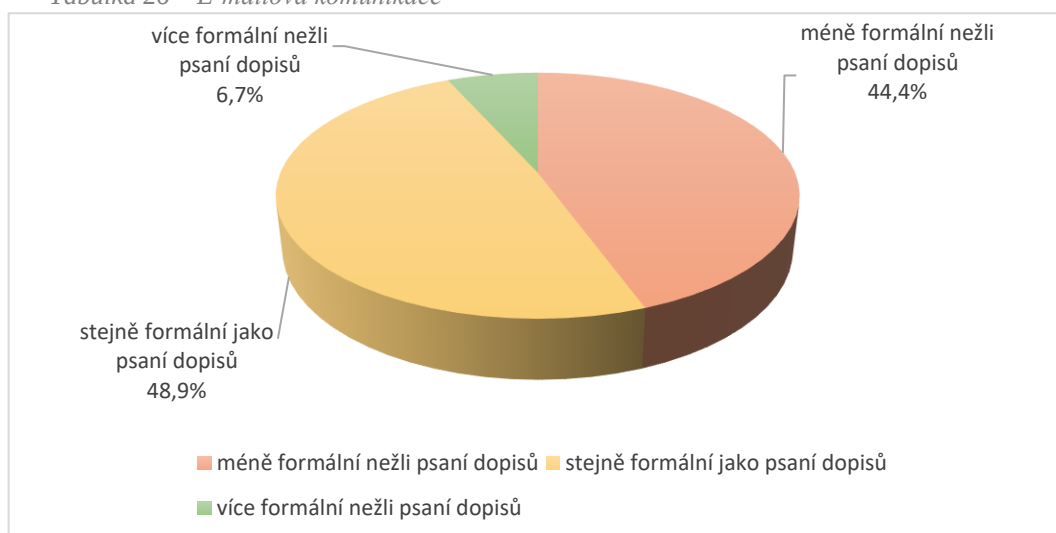
Graf 25 – Hromadná doprava

Správnou odpověď na otázku uvedla většina respondentů. 90,1 % respondentů zvolilo, že v MHD je slušné přijmout nabídnuté místo. Necelých 10 % respondentů vybralo nesprávnou odpověď, přičemž častěji se objevovala nesprávná odpověď, že si v MHD „nemusíme sundávat batoh“. Tuto odpověď zvolilo 9,6 % respondentů. Správnou odpověď vybralo celkem 282 respondentů, nesprávnou odpověď zvolilo celkem 31 respondentů.

Úloha č. 26: E-mailová komunikace je:

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
méně formální nežli psaní dopisů	139	44,4 %
stejně formální jako psaní dopisů	153	48,9 %
více formální nežli psaní dopisů	21	6,7 %
	Σ 313	

Tabulka 26 – E-mailová komunikace

Graf 26 – E-mailová komunikace

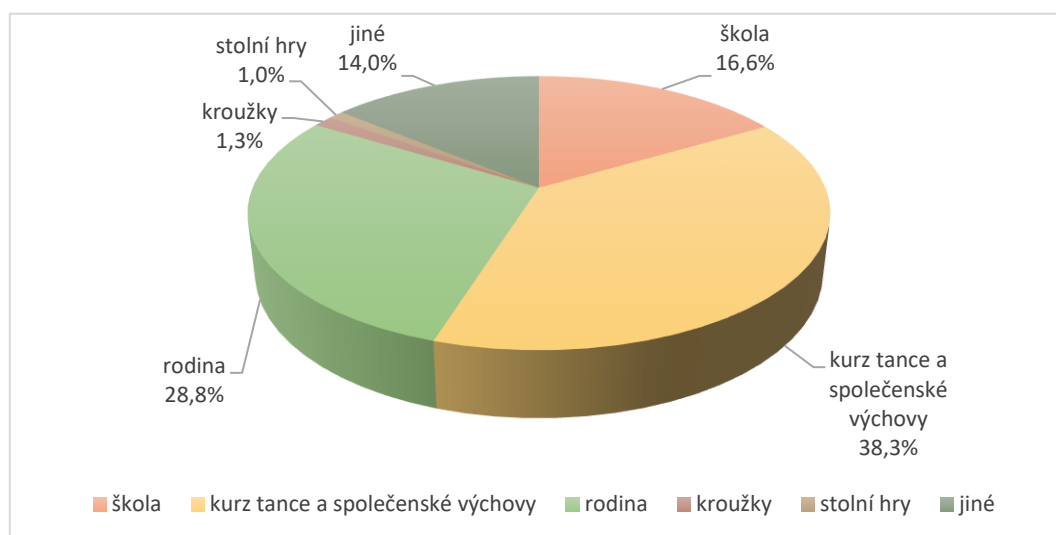
Z grafu 26 můžeme vyčíst, že nejčastěji (48,9 %) volili respondenti odpověď, že e-maily jsou „stejně formální jako psaní dopisů“, což je správná odpověď. Ovšem skoro stejné procento respondentů (44,4 %) zvolilo odpověď že, e-maily jsou „méně formální než psaní dopisů“. Pouze 6,7 % dotazovaných odpovědělo, že e-maily jsou „více formální než psaní dopisů“. Nesprávnou odpověď zvolilo 160 respondentů, správnou odpověď vybralo 153 účastníků šetření.

Podobné procento stejných odpovědí u dvou výše zmiňovaných výsledků výzkumu bychom mohli připisovat faktu, že respondenti mají často pocit, že pokud ke komunikaci využívají internetovou síť, cítí se více anonymně a neuvědomují si dopad textu zaslaného prostřednictvím virtuálního prostředí. Naopak, korespondence formou dopisu na ně působí mnohem více formálněji, nežli e-mailová či telefonická komunikace.

Úloha č. 27: Kdo nebo co je pro Vás zdrojem znalostí oblastí etikety (společenského chování)?

Možnosti odpovědí	Počet odpovědí	Relativní četnost v procentech
škola	52	16,6 %
kurz tance a společenské výchovy	120	38,3 %
rodina	90	28,8 %
kroužky	4	1,3 %
stolní hry	3	1 %
jiné	44	14 %
	Σ 313	

Tabulka 27 – Zdroj znalostí v oblasti etikety

Graf 27 – Zdroj znalostí v oblasti etikety

Z grafu je patrné, že nejvyšší procento (38,3 %) respondentů odpovědělo, že je pro ně zdrojem znalostí v oblasti etikety „kurz tance a společenské výchovy“. Jako druhá nejčastější odpověď se objevovala „rodina“, tuto odpověď zvolilo 28,8 % respondentů. Celkem 16,6 % respondentů odpovědělo, že je pro ně zdrojem znalostí „škola“. Dále 14 % dotazovaných vybralo odpověď „jiné“. Zde se nejčastěji objevovaly odpovědi jako internet, knihy, škola, filmy a seriály, Ladislav Špaček nebo vlastní zkušenost. Pouze 1,3 % účastníků zvolilo jako zdroj informací „kroužky“ a 1 % účastníků vybralo „stolní hry“.

Nejčastěji se objevovala odpověď „kurz tance a společenské výchovy“ tato odpověď mohla být ovlivněna faktem, že celkem 198 respondentů vyplnilo, že se účastnili kurzu tance

a společenské výchovy. Rodina formuje osobnost každého již od mala, proto není divu, že se objevila jako druhá nejčastější odpověď. Celkem 83 respondentů se v rámci školní výuky účastnilo kurzu etikety a na řadě škol se, na základě obsahu vybraných knih občanské výchovy, etiketa vyučuje. Očekávalo se, že právě tyto tři výše odůvodněné otázky se v úloze 27 budou objevovat nejčastěji.

5.5 Shrnutí výsledků

Primárním cílem práce bylo zjistit, jakou úroveň znalostí v oblasti etikety mají žáci na vybraných školách Pardubického kraje. Po kontrole správnosti didaktického testu jsme zjistili, že celková správnost těchto úloh je 66,7 %. Pouze jeden dotazník byl vyplněn zcela správně. Dotazník vyplněný s vyšší správností než 70 % odeslalo celkem 53,7 % respondentů. Celkem 46,3 % respondentů vyplnilo dotazník se správností nižší než 70 %, tzn., že z 23 vědomostních úloh chybovali nejméně u osmi z nich.

První hypotéza, kterou jsme si určili, byla, že *studenti, kteří absolvovali kurzy společenského chování mají vyšší úroveň znalostí v oblasti etikety než studenti, kteří se těchto kurzů nezúčastnili*. Pro ověření této hypotézy nám posloužila 2. a 3. úloha. Při vyhodnocování jsme odpovědi těchto dvou úloh spojili. Pokud se nějaký z respondentů účastnil jak kurzu tance a společenského chování, tak kurzu se zaměřením na oblast etikety v rámci povinné školní docházky byla jeho odpověď vyhodnocena jako jedna. Stejně jako tomu je u respondentů, kteří se účastnili pouze jednoho z kurzů. Po vyhodnocení jsme zjistili, že se celkem 241 respondentů účastnilo kurzů společenského chování, z toho 60,5 % respondentů odeslalo test s úspěšností nad 70 %. Počet respondentů, kteří se žádného z uvedených kurzů nezúčastnili, byl celkem 72, z toho pouze 37,5 % odeslalo test se správností vyšší než 70 %. Při porovnávání těchto proměnných je zcela jasný pozitivní vliv absolutoria kurzů společenského chování na znalosti žáků v oblasti etikety. Hypotéza se nám tedy potvrdila.

Druhou hypotézou jsme se věnovali rozdílnosti v pohlaví a úrovně znalostí v oblasti etikety. Přesně znění hypotézy: *ženy mají vyšší úroveň vzdělání v oblasti etikety nežli muži*. Výzkumu se účastnilo celkem 94 mužů (30 %) a 219 žen (70 %) a jsme si tedy vědomi nepoměru jednotlivých pohlaví. Pro účel této práce poměr shledáváme za dostačující, a pro tuto hypotézu budeme s každým číslem počítat jako se 100 %. Z 94 respondentů mužského pohlaví odeslalo dotazník s vyšší správností než 70 % celkem 48,9 % z nich. Z 219 respondentek, které se účastnily šetření, vyplnilo dotazník se správností vyšší než 70 % celkem 122, což je 55,7 % z jejich celkového počtu. Při porovnání procentuální úspěšnosti shledáváme vyšší převahu správných odpovědí u respondentech ženského pohlaví. Vzhledem k tomuto poměru tedy musíme konstatovat, že se hypotéza potvrdila. Musíme však uvést, že rozdíl byl v necelých 7 %.

V poslední hypotéze jsme se věnovali podnětnosti povinného vzdělávání v oblasti etikety a podnětnosti této oblasti v neformálním vzdělávání. Hypotéza přesně zněla takto: *povinné vzdělávání je pro žáky více podnětné v oblasti etikety než vzdělávání neformální.* Pro ověření této hypotézy nám nejvíce posloužila 27. úloha. Kde 38,5 % respondentů uvedlo, že je pro ně zdrojem znalostí v oblasti etikety „kurz tance a společenské výchovy“, dále pak 28,7 % respondentů zvolilo „rodinu“ jako zdroj znalostí v této oblasti a pouze 16,6 % respondentů vybralo odpověď „škola“. Faktem také je, že celkem 241 respondentů se kurzu se zaměřením na oblast etikety účastnilo, což mělo kladný vliv na správnost jejich odpovědí. Tuto hypotézu jsme tedy vyvrátili. Pro studenty je podnětnější v oblasti etikety neformální vzdělávání.

Pokud shrneme výsledky celého výzkumu této práce lze konstatovat že, cíl byl naplněn, protože jsme zjistili, že v návaznosti na didaktický test je celková úspěšnost znalostí v oblasti etikety u žáků vybraných škol Pardubického kraje 66,7 %, což by se dalo považovat za průměrné. U vyslovených hypotéz se nám dvě potvrdily a jedna byla vyvrácena.

S ohledem na to, že etiketa se dá implementovat téměř do každé vzdělávací oblasti a jsou jí vyčleněny i některé kapitoly v učebnicích, je znepokojující, že je pro většinu žáků zdrojem znalostí v oblasti etikety právě neformální vzdělávání. Vyšší cena zájmových kurzů by mohla být do budoucna pro mnohé odrazující. Vhodné chování je vyžadováno po každém a dle mého názoru by mělo být zdrojem znalostí již zmiňované povinné vzdělávání, které je přístupné všem.

5.6 Návrh začlenění tématu „etikety“ do vzdělávacího procesu

Na základě výsledku didaktického testu praktické části této diplomové práce jsme se rozhodli jako návrh aplikace učiva etikety do vzdělávacího oboru občanská výchova/základy společenských věd, zvolit aktivizační metodu formou didaktické stolní hry. Impulzem pro vytvoření hry byla především poslední 27. úloha didaktického testu, kde pouze 3 respondenti vybrali odpověď, že zdrojem informací v oblasti etikety je pro ně stolní hra. Dále také to, že didaktický test měl celkovou úspěšnost necelých 67 %. Třetím impulzem je posílit roli školy ve vztahu k získávání znalostí v etiketě. Cílem tedy bylo vytvořit deskovou hru se zaměřením na etiketu, která by se dala využít nejen pro zpestření povinného vzdělávání, ale i ve volném čase. Nejprve se seznámíme se základními pojmy a poté představíme didaktickou deskovou hru, dle vlastního návrhu.

5.7 Didaktická hra

Dle pedagogického slovníku lze didaktickou hru definovat jako spontánní činnost žáků, která sleduje dosažení didaktického cíle. Didaktická hra má svá pravidla a závěrečné vyhodnocení. Podle typu didaktické hry se může odehrávat v učebně, venku, na hřišti nebo v tělocvičně. Může být určena pro jednotlivce nebo skupinu a úloha pedagoga má veliký rozsah od pozorovatele až po hlavního organizátora. Výhodou didaktických her je stimulace žáků, kteří tak projevují větší zájem, spolupráci, zvýšenou tvořivost, angažovanost a soutěživost (Průcha, Pedagogický slovník, str. 52). Didaktická hra je forma aktivizační metody ve výuce. Při aktivizační metodě je dbáno na to, aby výchovně vzdělávací cíle byly naplněny především v podobě vlastní poznávací činnosti žáků. Důraz je kladem především na myšlení a řešení problémů a cílem je aktivizovat žáky. Způsob a organizační forma výuky závisí na povaze probírané látky a záměru vyučujícího (Jankovicová a kol, 1989, str. 29). Je dokázáno, že díky využívání aktivizačních metod ve výuce je škola přitažlivějším místem pro žáky, a to především díky propojenosti školy a reálného života. Žáci tolik nevnímají učivo, ale soustředí se především na využívané metody (Maňák, Výukové metody, str. 106).

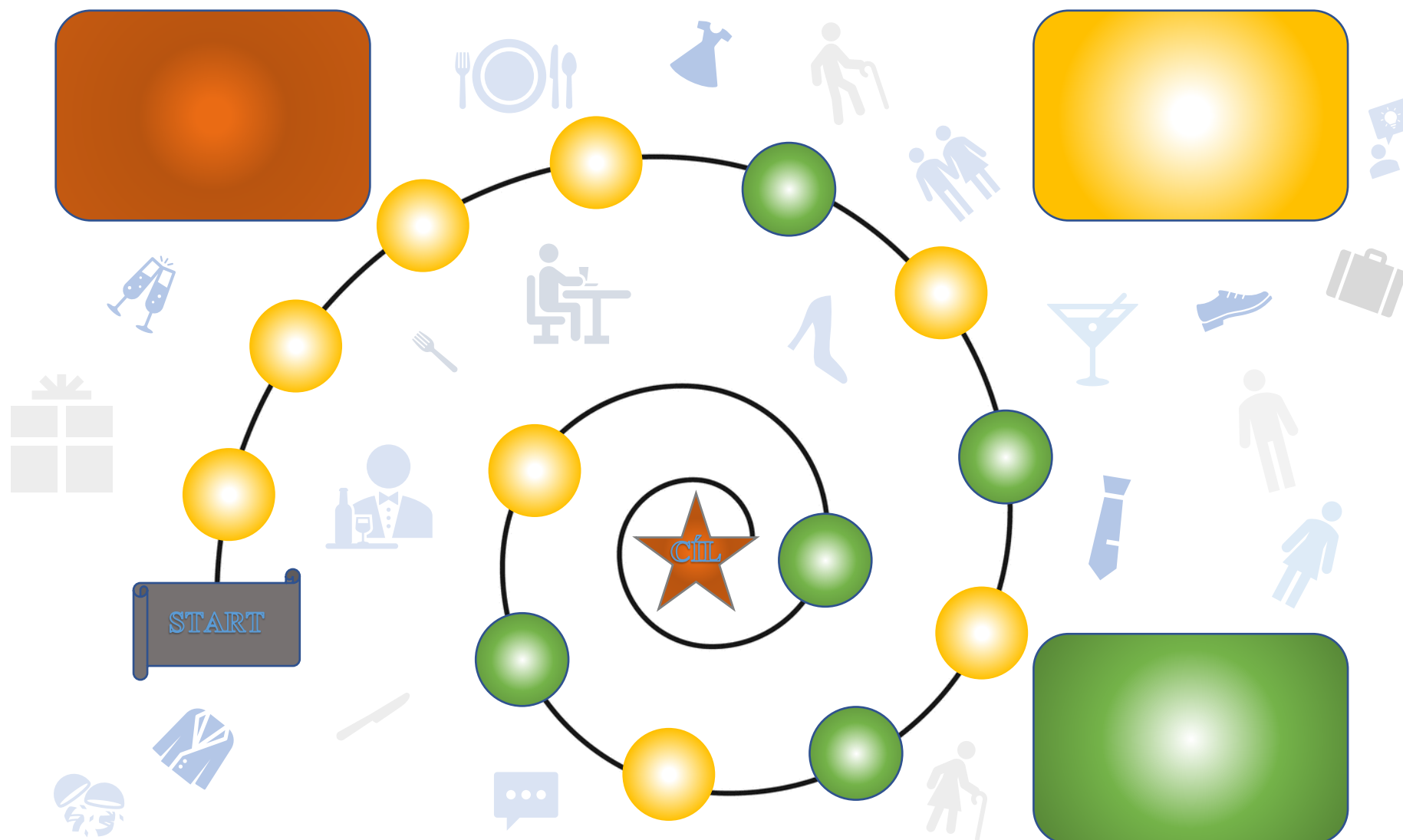
Etiketa je oblastí celoživotního vzdělávání. V návaznosti na výsledky praktické části jsem navrhla jako aktivizační metody didaktickou stolní hru, kterou lze využít především v předmětu občanská výchova, kde je učivo z oblasti etikety koncipováno nejvíce. Hra obsahuje tři úrovně hracích karet a některé otázky/tvrzení ve třetí úrovni jsou poměrně obtížné, protože slouží spíše k obohacení žakovských vědomostí a nelze je pojímat jako základní učivo.

Etiketa v kapse – kvízová hra o etiketě	
Vzdělávací cíl	Žák zná základní pravidla v oblasti etikety, chápe jejich význam ve společnosti a aplikuje pravidla etikety do běžného života.
Očekávané výstupy dle RVP	„Uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích“
Klíčové kompetence:	▪ kompetence k řešení problémů ▪ kompetence komunikativní ▪ kompetence sociální a personální ▪ kompetence občanské
Věk žáků:	▪ 11–17
Výuková fáze	▪ hra slouží k fixaci osvojeného učiva ▪ může být nástrojem pro diagnostiku (osvojených dovedností, vědomostí a poznatků)
Pomůcky a materiál	▪ hrací deska ▪ hrací karty s otázkami ▪ figurky ▪ případně hrací kostka
Čas	▪ 15–30 minut (dle věku a znalostí žáků)
Popis hry	Cíl hry – ve hře se snažíte odpovídat na otázky, které jsou rozděleny do tří kategorií obtížnosti (podle barvy kartiček – žlutá – jednoduché otázky, zelená – středně těžké otázky, okrová – finálové otázky). Pohybujete figurkou po herním plánu a odpovídáte na otázky, musíte šlápnout na každé políčko hracího pole. Na závěr se dostanete na finálové pole (hvězda), kde musíte odpovědět na nejtěžší otázku. Kdo první správně odpoví na finálovou otázku – vyhrává. Karty s otázkami: Hra obsahuje 125 karet hracích karet. Na každé kartě je jedna otázka nebo tvrzení. Dole na kartě je malým písmem napsaná správná odpověď.

	Příprava hry: Karty s otázkou roztřídíte podle úrovně obtížnosti na tři balíčky a důkladně zamíchejte. Balíčky karet umístíte na hrací desku na předepsané místo. Každý hráč postaví svoji figurku na START, po domluvě poradí hráčů můžete začít. Průběh hry: Hráč, který je na tahu, postoupí o jedno pole vpřed. Hráč po jeho levici vytáhne hrací kartu podle barvy pole, na kterém zrovna stojí hráč, který je na tahu, (<i>žluté pole – žlutá karta</i>, <i>zelené pole – zelená karta</i>, <i>okrové pole – okrová karta</i>) a přečte protihráči otázku. Pokud hráč odpoví na otázku správně, může se posunout o políčko vpřed a jeho tah končí. Pokud odpověděl špatně, zůstává na stejném poli a zkusí svoje štěstí v dalším kole, jeho tah skončil. Pokračuje další hráč. Když se hráč dostanou až na finálové pole, musí správně odpovědět na nejtěžší, finálovou otázku. Pokud na ni odpoví správně – vyhrává. Vítězem se stává hráč, který se jako první dostane do středu hracího pole a správně odpoví na otázku – stává se hvězdou společenského chování. <i>Poznámka: pokud je hráčů víc, mohou hrát s hrací kostkou</i>
Knižní zdroje pro vytvoření otázek	Etiketa pre mladých – Anton Bódis Netiketa – Dobré mravy na internetu – Zofia Staniszevska Moderní etiketa pro každého – Ladislav Špaček

5.8 Etiketa v kapse – kvízová hra o etiketě

Hrací deska:

Lehké otázky:

Společensky významnější je
osoba starší nebo mladší?

(starší)

Společensky významnější je
podřízený či nadřízený?

(nadřízený)

Pokud se potkají muž a žena
na ulici, kdo pozdraví jako
první?

(muž)

Je slušností, aby nadřazený
pozdravil svého podřízeného
první?

*(ne, první zdraví vždy společensky
méně významná osoba)*

Je toto tvrzení pravdivé:
Pokud při pozdravu
podáváme ruku můžeme si
ponechat rukavici.

*(ne, ponechat si můžeme pouze
společenské rukavičky)*

Co uděláme při podávání ruky se
společenskými rukavičkami,
pokud jsou součástí našeho
oděvu? Můžeme si je ponechat
nebo je rychle sundáme?

*(společenské rukavičky si můžeme
ponechat)*

Společensky významnější je
muž nebo žena?

(žena)

Je pravda, že na pozdrav
nemusím odpovídat?

*(ne, na pozdrav je slušné vždy
odpovědět)*

Můžeme za pozdrav
považovat i úklon hlavy, či
polibek?

(ano)

Kdo při pozdravu podává
první ruku, žena nebo muž?

(žena)

Je toto tvrzení pravdivé:
Pokud potkáme známého,
který není sám, pozdravíme
celou společnost.

(ano)

Je toto tvrzení pravdivé:
Starší osoba zdraví první,
protože je starší, a tedy
zdvořilejší?

(ne, mladší zdraví dřív staršího)

Pokud seznamuji dvě osoby, koho představím jako první? Kamarádku kamarádovi nebo kamaráda kamarádce?

(kamaráda kamarádce)

Pokud seznamujeme dvě osoby, koho představíme jako první? Společensky významnější osobu člověku společensky méně významnému nebo naopak?

(první představujeme společensky méně významnou osobu člověku významnějšímu)

Na které straně je při chůzi čestné místo?

(vpravo)

Je toto tvrzení pravdivé: Jde-li muž se ženou po ulici, vede si muž ženu zpravidla na levé straně.

(ne, žena jde na čestné straně, vpravo)

Jakou stranu zvolíme pohybujeme-li se na pěší zóně?

(pravou)

Je toto tvrzení pravdivé: pokud chceme jít do obchodu dáváme přednost lidem vycházejícím ven a teprve potom sami vejдем dovnitř.

(ano)

Pokud seznamujeme dvě osoby, koho představíme jako první? Mladšího staršímu nebo staršího mladšímu?

(mladšího staršímu)

Je pravda, že žena při představování nemusí vstávat?

(ano)

Kde se nachází čestné místo, pokud jdeme ve trojici?

(uprostřed)

Je toto tvrzení pravdivé: Jdeme-li ve trojici (dva muži a jedna žena) kráčí žena na pravé straně od obou mužů.

(ne, žena jde uprostřed)

Jakou stranu zvolíme pohybujeme-li se na silnici pro motorová vozidla?

(levou)

Je toto tvrzení pravdivé: Žena vchází do restaurace jako první.

(ne)

Je toto tvrzení pravdivé:
Muž vchází do restaurace
jako první.

(ano)

Přednost ve dveřích má
společensky významnější osoba
nebo společensky méně
významná?

(společensky více významná)

Je toto tvrzení pravdivé:
V dnešní době již není
vhodné držet ženám dveře.

(ne)

Je toto tvrzení pravdivé: Při
chůzi do schodů jde první
vždy muž.

(ne, první jde žena)

Je toto tvrzení pravdivé:
V dopravních prostředcích
nemusím nabízet své místo jiným
osobám jako jsou (ženy, invalidi,
starší osoby).

*(ne, v dopravních prostředcích uvolním místo
všem více zmiňovaným osobám)*

Je toto tvrzení pravdivé: Do
řady hlediště vstupujeme
vždy čelem k sedícím.

(ano)

Kdo vstoupí do restaurace
jako první, žena nebo muž?

(muž)

Přednost ve dveřích mají
muži nebo ženy?

(ženy)

Při chůzi ze schodů
sestupuje první muž nebo
žena?

(muž)

Je toto tvrzení pravdivé: Při
chůzi do schodů jde první
vždy žena.

(ano)

V kině či divadle vchází
jako první do řady v hledišti
žena nebo muž?

(muž)

Je toto tvrzení pravdivé:
Když dostaneme dárek, stačí
když si ho rozbálíme až na
to budeme mít čas a náladu.

(ne, dárky rozbalujeme ihned)

Květiny k příležitosti narozenin darujeme v lichém nebo sudém počtu?

(v lichém)

Je toto tvrzení pravdivé: Pokud je darovaná květina v průhledném obalu nemusím jej sundávat.

(ano, sundáváme papírové obaly, které nesou součásti květinové vazby)

Je toto tvrzení pravdivé: Ruku nepodáváme obsluhujícímu personálu nebo vrátnému.

(pravda)

Všechny dospělé ženy v úředním nebo obchodním styku oslovuje paní nebo slečno?

(paní)

Sejdou-li se dva lidé stejného postavení opačného pohlaví, navrhuje tykání žena nebo muž?

(žena)

Je toto tvrzení pravdivé: Jestliže si s někým „potykáme“, můžeme naši úmluvu vzít časem zpět.

(ne)

Je toto tvrzení pravdivé: Pokud se nám dárek nehodí můžeme ho darovat dále.

(ne, dárek nikdy nedarujeme dál)

Při podávání ruky se díváme do země nebo do očí?

(do očí)

Formálnější způsobem oslovení je tykání nebo vykání?

(vykání)

Má-li slečna dítě a není vdaná oslovujeme ji paní? nebo slečno?

(paní)

Je toto tvrzení pravdivé: Tykání navržené společensky významnější osobou nelze odmítnout.

(ano)

Je toto tvrzení pravdivé: Pokud muž vchází do místnosti, vždy smekne klobouk, ale jakoukoliv jinou čepici nemusí.

(ne, smeká klobouk i jakoukoliv jinou čepici)

Je toto tvrzení pravdivé: V místnosti odkládá klobouk muž i žena.

(ne, pouze muž, žena si může klobouk ponechat)

Je toto tvrzení pravdivé: Není vhodné pouštět hlasitou hudbu ve veřejných dopravních prostředcích.

(ano)

Při prostírání stolu klademe vidličky na pravou nebo na levou stranu od talíře?

(vidličky pokládáme vždy na levou stranu od talíře)

Při prostírání stolu klademe hlavní nůž na pravou nebo na levou stranu od talíře?

(hlavní (masový) nůž klademe na pravou stranu od talíře)

Když dojíme položíme příbory na talíř rovnoběžně nebo jej zkřížíme?

(příbor položíme rovnoběžně vedle sebe, nůž vpravo, vidličku vlevo)

Je toto tvrzení pravdivé: Pozvánku na svatbu mohou poslat e-mailem i korespondenčně (dopisem).

(ne, pozvánku na svatbu neposílám nikdy e – mailem)

Je toto tvrzení pravdivé: Ženy, jako společensky významnější osoby mohou v autobuse telefonovat nahlas.

(ne, v autobuse není vhodné hlasitě telefonovat)

Pokud do někoho vrazím na chodníku je slušností dělat jako by se nic nestalo nebo se omluvit?

(je slušnost se omluvit)

Při prostírání stolu klademe lžíci na polévku na pravou nebo na levou stranu od talíře?

(polévkovou lžici pokládáme vždy na pravou stranu od talíře)

Při servírování pokrmů v restauraci je vhodné obsluze poděkovat, za každou činnost, co pro nás udělá nebo mlčet, je to přece práce obsluhy nás „obskakovat“.

(je hodné vždy poděkovat, práce obsluhy si vážíme a oceňujeme ji)

Je toto tvrzení pravdivé: Muži volí k obleku opasek i šle.

(ne, tyto prvky nelze kombinovat, buď šle, nebo opasek)

K večerním šatům se nejvíce hodí sandále nebo lodičky?

(lodičky)

Otázky střední obtížnosti:

Je toto tvrzení pravdivé:
Smutné zprávy není vhodné
lajkovat.

(ano)

Je toto tvrzení pravdivé:
Hejtování je druh zábavy, který
je naprosto neškodný a nikoho
neohrožuje.

*(ne, hejtování může mít i tragické
následky)*

Je toto tvrzení pravdivé:
Na internet můžu umístit
jakékoliv video, i když se jedná
o video, které zesměšňuje
druhé lidi nebo šíří nenávist.

(ne)

Nejlepším místem pro ženu
v restauraci je místo po
pravé straně muže nebo
místo s výhledem do
místnosti?

(místo s výhledem do místnosti)

Kabelku v restauraci si žena
může odložit na opěradlo
židle nebo ji položit za sebe
na sedák židle?

*(kabelky umísťuje za sebe na sedák
židle)*

Pod sako volí muži vždy
košili s krátkým nebo
dlouhým rukávem?

(vždy s dlouhým rukávem)

Je toto tvrzení pravdivé:
Pokud na internetu
zveřejňujeme fotky svých
přátel, nemusíme je požádat o
jejich svolení.

(ne, musíme je vždy požádat)

Je pravdou, že psaní velkých
písmen na internetu
znamená křik?

*(ano, psaní velkými písmeny na
internetu znamená křik)*

Je toto tvrzení pravdivé: Sejdou-li se
dva lidé stejného postavení opačného
pohlaví a chtějí si svoji cestu do
patra usnadnit výtahem, vstupuje do
výtahu vždy první žena.

*(ne, žena vstupuje do výtahu první, ale pokud
jsou ve výtahu jiní lidé, nastupuje první muž)*

Nejčastějším místem
v automobilu je místo
spolujezdce nebo místo
vpravo vzadu?

(vpravo vzadu)

Na pracovišti je společensky
nejvýznamnější osobou
nejstarší žena nebo
nadřízený?

(nadřízený)

Digestiv se podává během
jídla nebo po jídle?

(digestiv se podává po jídle)

Hlavní jídlo se servíruje
z pravé nebo z levé strany?

(z pravé strany)

Při slavnostním prostírání
stolu se talířek s pečivem
pokládá na levou nebo na
pravou stranu od talíře?

(talířek na pečivo se pokládá vlevo)

Při slavnostním prostírání stolu
klademe příbor na moučníky
nad talíř nebo vedle talíře
napravo?

(příbor na moučník klademe nad talíř)

Je toto tvrzení pravdivé:
V restauraci je zcela
nevhodná přítomnost
párátek na stole.

*(ano, párátka najdeme v dobrých
restauracích pouze na toaletě)*

Je toto tvrzení pravdivé:
Přibory odebíráme z vnější
strany směrem k talíři.

(ano)

Je toto tvrzení pravdivé:
Pokrmy, které jsou
připravené na talíři jsou
servírovány zprava.

(ano)

Aperitiv se podává před
jídlem nebo po jídle?

(před jídlem)

Při slavnostním prostírání stolu
se sklenice pokládají na levou
nebo na pravou stranu od
talíře?

*(sklenice se pokládají na pravou
stranu)*

Při prostírání stolu
pokládáme nože ostřím k
talíři nebo ostřím od talíře?

(vždy ostřím k talíři)

Je toto tvrzení pravdivé:
Přibory odebíráme z vnitřní
strany směrem od talíře.

(ne)

Je toto tvrzení pravdivé:
Nápoje jsou servírovány
zleva.

*(ne, nápoje jsou servírovány vždy
zprava)*

Při stolování pokládáme
látkový ubrousek vedle talíře
nebo jej položíme do klína?

(látkový ubrousek patří do klína)

Je toto tvrzení pravdivé: Při stolování pokládáme papírový ubrousek stejně jako látkový ubrousek do klína.

(ne, papírový ubrousek složíme do trojúhelníku, položíme na stůl vlevo vedle talíře)

Je toto tvrzení pravdivé: Pokud je polévka velmi horká, můžeme ji „vyfoukat“.

(ne, do polévky nikdy nefoukáme)

Kdo jde první při chůzi do schodů, žena nebo muž?

(první jde vždy žena)

Je toto tvrzení pravdivé: Pokud muži zvolí k obleku šle (kšandy), smí odložit sako, aby si ostatní šlí všimli.

(ne)

Je toto tvrzení pravdivé: E-mail je na nižší úrovni zdvořilosti než dopis.

(ne, e-mail je na stejné úrovni zdvořilosti jako dopis, musí tedy obsahovat dané náležitosti)

Kostým, šaty, nebo sukně s košílí jsou vhodné spíše do kina nebo do divadla?

(do divadla)

Můžeme v restauracích pečivo ukusovat nebo jej ulamujeme a vkládáme do úst?

(pečivo ulamujeme a vkládáme do úst)

Je toto tvrzení pravdivé: Pokud chceme v restauraci přivolat číšníka je vhodné na něj lusknout prsty.

(ne, je číšnickou povinností, se pravidelně ptát, zda je vše v pořádku)

Kdo jde první při chůzi ze schodů?

(muž)

Rukavice ladíme k barvě bot nebo k barvě kabátu?

(rukavice ladíme k barvě bot – hnědé boty a hnědé rukavice)

Je toto tvrzení pravdivé: Pozvání na návštěvu můžeme odmítnout.

(ne, pozvání nemůžeme odmítnout, můžeme ale přeložit termín návštěvy)

Porovnej, která osoba je společensky významnější: HOST X HOSTITEL

(společensky významnější je host)

Porovnej, která osoba je
společensky významnější:
DODAVATEL X KLIENT

(společensky významnější je klient)

Smoking se na pozvánce
vyznačuje jako black tie
nebo white tie?

(black tie)

Číšník bude jako první
obsluhovat společensky méně
významnou osobu, aby měla
společensky významnější
osoba víc času na výběr jídla,
nebo naopak?

*(naopak, nejprve bude obsluhovat
společensky významnější osobu)*

Aby se muž a žena sladili
oblečením na formální večer
(ples) přizpůsobuje se muž
ženě nebo žena muži?

(žena muži)

Těžké otázky:

Co znamená zkratka **ASAP**, která se užívá v textových zprávách a e-mailech?

(As Soon As Possible – co nejrychleji)

Co znamená zkratka **BTW**, která se užívá v textových zprávách a e-mailech?

(By The Way – mimochodem)

Co znamená zkratka **CU**, která se užívá v textových zprávách a e-mailech?

(See You – ahoj)

Co znamená zkratka **CU2**, která se užívá v textových zprávách a e-mailech?

(See You Too – také zdravím)

Co znamená zkratka **EOD**, která se užívá v textových zprávách a e-mailech?

(End Of Discussion – konec diskuze)

Co znamená zkratka **TYVM**, která se užívá v textových zprávách a e-mailech?

(Thank You Very Much – děkuji mnohokrát)

Co znamená tato zkratka **IOW**, která se užívá v textových zprávách a e-mailech?

(In Other Words – jinými slovy)

Vysvětli, co znamená hejtování na internetu.

(hejtovat znamená kritizovat, zesměšňovat a urážet jiné uživatele internetu)

Vysvětli, co znamená epistolografie.

(epistolografie je dovednost psaní dopisů ve shodě s pravidly a obyčeji dané doby)

Vysvětli, co znamená trollování na internetu.

(jedná se o záměrné zesměšňování nebo urážení uživatelů internetu)

Je toto tvrzení pravdivé: Za digestiv jsou vhodné ovocné pálenky, brandy, fernet.

(ano)

Je toto tvrzení pravdivé: Za aperitiv je vhodné využít sekt nebo víno.

(ano)

Je toto tvrzení pravdivé:
Obsluha pokládá talíř před
hosta, tak že maso bude vpravo
a příloha vlevo nebo nahore od
hosta.

(ano)

Sklenice na víno se
zpravidla drží za stopku
nebo za tělo sklenice?

*(sklenice na víno se drží za stopku,
abychom víno neohřívali)*

Jak nazýváme pozvánku na
svatbu?

(svatební oznámení)

Je vhodné, aby si žena ladila
své oblečení k pánskému fraku
do podoby krátkých
koktejlových šatů?

*(ne, k pánskému fraku si žena zvolí
dlouhé oslňující šaty)*

Pokud se na pozvánce objeví
dress code BLACK TIE, co
to znamená pro hosta?

*(znamená to, že hostitel žádá hosty, aby
přišli ve smokingu)*

Co je to etiketa?

*(soubor pravidel společenského
chování)*

Je toto tvrzení pravdivé: Při
objednání vývaru v restauraci
je vhodné vyjíst nudle a
zeleninu lžící a poslední třetinu
vývaru vypít

(ano)

Je toto tvrzení pravdivé:
Je vhodné přituknout si
sklenicemi za každou cenu, i
když u stolu sedí více lidí.

*(ne, u velkých stolů stačí pozvednout
číši a pohlédnout do očí)*

Je toto tvrzení pravdivé:
Svatební oznámení posíláme
nejméně čtyři týdny
v předstihu.

(ano)

Pokud se na pozvánce objeví
zkratka R. S. V. P., co po
nás hostitel žádá?

*(R. S. V. P. znamená „raďte laskavě
odpovědět“, tedy oznámení hostiteli,
zda se akce zúčastníme nebo nikoliv)*

Pokud se muž snaží sladit
kapesníček a kravatu jaké
existuje pravidlo?

*(volba barvy je na vkusu muže, cílem je
harmonie, neexistuje žádné pravidlo,
kapesníček a kravata nemají být stejné)*

Pokud si muž obleče frak,
volí žena dlouhé večerní
šaty nebo krátké večerní
šaty?

*(dlouhé šaty, k fraku vždy velká
večerní)*

Jde-li rodina (manželé a dvě
děti) do kina, jakým
způsobem se usadí, kde
budou sedět rodiče, a kde
děti.

*(děti budou sedět vždy mezi rodiči, aby
nerušily sousedy)*

ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo vyhodnotit úroveň znalostí v oblasti etikety u studentů vybraných základních a středních škol. Pro zpřesnění cíle byly vytvořeny tři hypotézy, které nám pomohly tento cíl ujasnit a více rozvinout. Sekundárním cílem této diplomové práce také bylo vytvořit aktivizační metodu, která se bude problematikou etikety zabírat. Jako nejvhodnější formu implementace tohoto tématu do vzdělávání jsme zvolili didaktickou stolní hru „Etiketa v kapse“, a to dle vlastního návrhu. Impulzem vytvořit tuto hru bylo, že respondenti z velké části (38,2 %) ve výzkumném šetření uváděli možnost, že zdrojem znalostí etikety je pro ně neformální vzdělávání v podobě kurzů. A naopak jen velmi malé procento respondentů (1 %) uvádělo, že zdrojem znalostí v oblasti etikety jsou pro ně stolní hry. Cílem hry bylo představit žákům etiku hravou formou a v podobě otázek nebo tvrzení je upozornit na vhodné či nevhodné chování. Hra může posloužit k obohacení výuky, ale i pro volný čas.

Teoretická část práce obsahovala čtyři kapitoly, první z nich se soustředila nejen na základní pojmy, ale i na pojmy, které s etiketou úzce souvisí a ovlivňují chování jedince. Historickým vývojem etikety a hlavními představiteli oblasti etikety v České republice se zabývala druhá kapitola. Třetí kapitola čerpala z kurikulárních dokumentů a jejím cílem bylo zjistit ukotvení etikety v povinném a neformálním vzdělávání. Poslední kapitola shrnula základní pravidla etikety ve vybraných odvětvích.

Praktická část se zaměřila na výzkumné šetření formou didaktického testu. Výzkumu se účastnilo 313 respondentů a výsledky byly prezentovány pomocí tabulek a grafů s popisem. Na základě výsledků výzkumu jsme jako didaktickou využitelnost tématu představili návrh vlastní deskové hry, kterou je možné využít v povinném vzdělávání i ve volném čase.

Jak již bylo mnohokrát zmiňováno, prioritní myšlenkou této práce bylo zjistit úroveň znalostí etikety, přičemž bylo bráno v potaz absolutorium kurzu se zaměřením na oblast etikety. Výzkumné šetření na základě online didaktického testu ukázalo, že vědomosti žáků v oblasti etikety jsou průměrné. Celková úspěšnost didaktického testu byla 66,7 %. Přičemž respondentů, kteří dotazník odeslali s úspěšností vyšší než 70 % bylo 53,7 %, a to bez ohledu na to, zda absolvovali kurz se zaměřením na společenské chování. Respondenti, kteří se kurzů společenské výchovy účastnili bylo celkem 241. Z těchto respondentů odeslalo didaktický test s úspěšností nad 70 % celkem 60,5 %. Počet respondentů, kteří se žádného kurzu nezúčastnili, bylo celkem 72, z toho pouze 37,5 % odeslalo test se správností vyšší než 70 %.

Respondenti, kteří se účastnili kurzu společenské výchovy a odeslali test s úspěšností vyšší než 70 % dosahovali o 23,5 % vyšší úspěšnosti, v porovnání s respondenty, kteří se kurzů nezúčastnili. Dále bylo zjištěno, že ženy mají v oblasti etikety vyšší znalosti nežli muži. Rozdíl ve správnosti odpovědí vyšší nad 70 % v porovnání mužů a žen činilo 6,8 %. Musíme brát ovšem v úvahu, že šetření se účastnilo výrazně méně mužů než žen. Pro tuto diplomovou práci však tento počet považujeme za dostačující. Výzkumným šetřením bylo také zjištěno, že kurzy tance a společenského chování jsou pro respondenty zdrojem informací v oblasti etikety celkem z 38,3 %, dále pak rodina z 28,8 %, a z 16,6 % škola. Vzhledem k tomu, že volnočasové kurzy nejsou dostupné každému, považují za vhodné začlenění problematiky etikety do vzdělávacích oblastí dle RVP. Jako přínos pro tuto implementaci by mohla posloužit navrhnutá stolní hra, kterou lze využít nejen v předmětu občanské výchovy.

Při psaní této diplomové práce jsem se dozvěděla díky odborné literatuře mnoho nových poznatků. A odpovědi respondentů u úlohy 27 mě obohatily o možnost čerpání nových znalostí v oblasti etikety zejména v televizi a na internetu.

SEZNAM ZKRATEK

ASAP – As Soon As Possible

BTW – By The Way

CU – See You

CU2 – See You To

EOD – End of Discussion

IOW – In Other Words

MHD – Městská hromadná doprava

RFC – Request for Comments

RSVP – Répondez s'il vous plaît

RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

SMS – Short Message Service

ŠŘ – Školní řád

ŠVP – Školní vzdělávací program

TYVM – Thank You Very Much

VIP – Very Important Person

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

BERNE, Eric., LANDOVÁ, Ivana., GRUMLÍK, Josef. *Co řeknete, až pozdravíte: transakční analýza životních scénářů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-231-6.

BÓDIS, Anton. *Etiketa pre mladých*. Bratislava: TRIO Publishing, s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8170-060-6.

DUDÁK, Vladimír., MAREDA, Richard., STODŮLKOVÁ, Eva., ŠOLC, Vladislav. *Občanská nauka pro střední a odborné školy a studijní obory SOU*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2008. ISBN 80-7235-233-4.

FILIPOVÁ, Eva. *V koutě štěstí nehledej: společenská pravidla jsou v módě*. Praha: Ikar, 2012. ISBN 978-80-249-1911-9.

GÉRINGOVÁ, Anna., ZICHÁČKOVÁ, Klára., ŠRÁMKOVÁ, Kateřina. *Hravá občanská výchova 7: Pracovní sešit pro 7. ročník ZŠ a víceletá gymnázia*. Praha: Taktik, 2017. ISBN 978-80-7563-047-6.

GULLOVÁ, Soňa., MÜLLEROVÁ, Františka., & kol. *Mezinárodní obchodní a diplomatický protokol*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1021-9.

HAŠKOVÁ – COOLIDGE, Eliška., HOMOLOVÁ, Marie. *Pět amerických prezidentů, česká babička a já*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-726-1.

HOŘEJŠOVÁ, Danuše. *Občanská nauka*. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0499-5.

JANKOVICOVÁ, Marie., PRŮCHA, Jiří., KOUDELA, Jiří. *Aktivizující metody v pedagogické praxi středních škol*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-04-23209-4.

JANOŠKOVÁ, Dagmar., ONDRÁČKOVÁ, Monika., ČABALOVÁ, Dagmar., ŠEBKOVÁ, Jitka., MARKOVÁ, Hana. *Občanská výchova 7 Rodinná výchova 7: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-325-6.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2005. ISBN 80-7235-272-5.

KRAUS, Jiří., & kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2006. ISBN 978-80-200-1415-3.

MAJOROVÁ, Milena., ŠVEJDOVÁ, Vlasta. *Breviář společenského chování*. Praha: Panorama, 1990.

MAŇÁK, Josef., ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

OPELÍK, Jiří., FORST, Vladimír., MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985–2008.

POLÁKOVÁ, Eva., SPÁLOVÁ, Lucie., HÖFLEROVÁ, Eva. *Efektivní sociálně – mediální komunikace*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7368-567-6.

PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SKUTIL, Martin., & kol. *Základy pedagogicko – psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

SMEJKAL, Vladimír., RENČÍN, Vladimír. *Lexikon společenského chování*. Praha: Grada, 1993. ISBN 80-85623-38-2.

ŠPAČEK, Ladislav. *Business etiketa a komunikace*. Praha: Ladislav Špaček, 2013. ISBN 978-80-260-4347-8.

ŠPAČEK, Ladislav. *ETIKETA Moderní etiketa pro každého*. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4577-3.

ŠPAČEK, Ladislav. *Velká kniha etikety*. Praha: Mladá fronta, 2005. ISBN 80-204-1333-2.

TAYLOR, Shirley. *E – mailová etiketa: podrobný rádce, jak efektivně využívat elektronickou poštu v profesním i v soukromém životě a psát zdvořilé, jasné a srozumitelné zprávy*. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 978-242-2679-8.

Seznam internetových zdrojů

ABRUTYN, Seth., CARTER, Michael., Journal for the Theory of Social Behaviour. *The Decline in Shared Collective Conscience as Found in the Shifting Norms and Values of Etiquette Manuals*. [online] 2015 [cit. 27. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.mendeley.com/catalogue/6389e5dc-ef10-3689-9f89-31d7b1e834ee/>.

AKHWANI, Akhwani. Semantic Scholar. *Strategy of digital etiquette education of elementary school students*. [online] 2019 [cit. 10. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/STRATEGY-OF-DIGITAL-ETIQUETTE->

EDUCATION-OF-SCHOOL-

Akhwani/bd8396261c04f238e6062ea28adf52f84b83495d#citing-papers.

ČBDB. *Eva Filipová*. [online] 22. 12. 2010. [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-9584-eva-filipova>.

Etiquette scholar. *Table Manners*. [online] 2019 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.etiquettescholar.com/dining_etiquette/table_manners.html.

Etiquette scholar. *Table Setting*. [online] 2019 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.etiquettescholar.com/dining_etiquette/table_setting.html.

FILIPOVÁ, Eva. Eva Filipová. *Knihy Evy Filipové*. [online] no date [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.evafilipova.cz/knihy/>.

Fórum dárců. *Etiketa do škol*. [online] no date. [cit. 1. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.darujspravne.cz/projekt/preview/etiketa-do-skol>.

HAMBRIDGE, S. RFC Editor. *Netiquette Guidelines*. [online] 10. 1995 [cit. 10. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.rfc-editor.org/info/rfc1855>.

HAŠKOVÁ-COOLIDGE, Eliška. Eliška Hašková Coolidge: Etiketa a společenský protokol. *Biografie*. [online] 2015 [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.ehc.cz/biografie/>.

HAVELKOVÁ, Hana., VODÁKOVÁ, Alena. Sociologická encyklopedie. *Morálka*. [online] 21. 9. 2020 [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mor%C3%A1lka>.

Chování.eu. *Etiketa a její historie*. [online] 2017. [cit. 20. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.chovani.eu/etiketa-a-jeji-historie/c57>.

Chování.eu. *Eva Filipová*. [online] no date. [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.chovani.eu/eva-filipova/c992>.

Chování.eu. *Takt*. [online] no date. [cit. 21. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.chovani.eu/takt/c41>.

KUMAZAKI, Ayuchi., SUZAKI, Kanae., KATSURA, Rui., SAKAMOTO, Akira., KASHIBU, Megumi. ScienceDirect. *The Effects of Netiquette and ICT Skills on School – bullying and Cyber – bullying: The Two – wave Panel Study of Japanese Elementary*,

- Secondary, and High School Students*. [online] 2011 [cit. 10. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811027601>.
- LÉVAI, Jana. Etiketa s lehkostí. *Kurzy pro školy*. [online] 2018 [cit. 1. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.etiketaslehkosti.cz/kurzy-a-sluzby>.
- MAYNE, Debby. The spruce. *Public Transportation Etiquette*. [online] 2. 8. 2019 [cit. 9. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.thespruce.com/public-transportation-etiquette-1216640>.
- MŠMT. *Neformální vzdělávání*. [online] no date [cit. 1. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>.
- NOVÁK, Tomáš. Vitalia.cz. *Transakční analýza: Máme v sobě rodiče, dospělé i dítě*. [online] 26. 9. 2019. [cit. 15. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/transakcni-analyza-mame-v-sobe-rodice-dospeleno-i-dite/>.
- NICOLAU, Cristina., ALSATI. Karam., HERTANU, Andreea. Ovidius University Annals. *Using Business Etiquette Nowadays. Qualitative Research on Business Phoning, Emailing and Meeting*. [online] 2017. [cit. 27. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.mendeley.com/catalogue/53d3b9f8-ac75-39bc-ae56-867703a1697c/>.
- PETRUSEK, Miloslav. Sociologická encyklopedie. *Svědění*. [online] 21. 9.2020. [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sv%C4%9Bdom%C3%AD>.
- Příručka diplomatického protokolu II.: Zásady a pravidla protokolární praxe*. [online]. 2018. [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/3625972/Diplomaticka_prirucka_II___zasady_a_pravidla.pdf.
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia* [online]. Praha: MŠMT, 2007 [cit. 4. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-programy>.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 4. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.
- RECMANOVÁ, Alena. *Pravidla netikety*. [online] 30. 11. 2017 [cit. 11. 3. 2021]. Dostupné z: <https://medium.com/edtech-kisk/pravidla-netikety-ea92f7c3e58b>.

Školní řád Gymnázia K. V. Raise a Středního odborného učiliště Hlinsko [online]. 2018 [cit. 28. 2. 2021]. Dostupné z: https://gymhlinsko.webnode.cz/_files/200001152-8e97b8f917/%C5%A0koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%201.%202.%202018.pdf.

Školní řád Gymnázia v Poličce [online]. 2018 [cit. 28. 2. 2021]. Dostupné z: https://www.gympolicka.cz/sites/default/files/users/28/Dokumenty/skolni_rad_2018.pdf.

Školní řád ZŠ Chrudim Dr. J. Malíka [online]. ND [cit. 28. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zsmalika.cz/ucitel/skolni-rad.aspx>.

Školní řád Masarykovy základní školy Polička [online]. 2018 [cit. 28. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zsmaspolicka.cz/udaje-o-skole/dokumenty-skoly>.

Školní řád ZŠ Kamenický [online]. 2020 [cit. 28. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zskamenicky.cz/sites/default/files/soubory/2020-08/%C5%A0koln%C3%AD%20%C5%99%C3%A1d%202020.pdf>.

ŠPAČEK, Ladislav. *Ladislav Špaček: Etiketa a komunikace*. [online] no date [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.ladislavspacek.cz/>.

PRETICE, Mike., JAYAWICKREME, Eranda., HAWKINS, Ashley., HARTLEY, Anna., FURR, Michael., FLEESON, William. *Morality as a Basic Psychological Need*. [online] 2019 [cit. 27. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.mendeley.com/catalogue/88e95263-6f34-3565-9ed6-24edd0f0b7c1/>.

VODÁKOVÁ, Alena. Sociologická encyklopedie. *Hierarchie církví*. [online] 11. 12.2017. [cit. 17. 3. 2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hierarchie_c%C3%ADrkevn%C3%AD.

Seznam zdrojů obrázků

Obrázek číslo 1. In Bódis Anton. *Etiketa pre mladých*. Bratislava: Trio Publishing s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8170-060-6.

Obrázek číslo 2. In Novák Tomáš. *Vitalie: Transakční analýza: Máme v sobě rodiče, dospělého i dítě*. [online] 26. 9. 2019 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.vitalia.cz/clanky/transakcni-analyza-mame-v-sobe-rodice-dospelenho-i-dite/>.

Obrázek číslo 3. In Netolická Romana. *Chrudimský deník: Guth – Jarkovský byl prvním tajemníkem Mezinárodního olympijského výboru*. [online] 5. 8. 2016 [cit. 25. 2. 2021].

Dostupné z: https://chrudimsky.denik.cz/zpravy_region/guth-jarkovsky-byl-prvnim-tajemnikem-mezinarodniho-olympijskeho-vyboru-20160805.html.

Obrázek číslo 4. In Němcová Alena. Deník: *Expertka na etketu Eva Filipová: Ženy milují gentlemen, ale nevědí, co s tím*. [online] 17. 10. 2019 [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/spolecnost/eva-filipova-gastronomie-kucharka-etiketa-stolovani-knihy.html>.

Obrázek číslo 5. In Hašková – Coolidge Eliška. Eliška Hašková Coolidge: *Etiketa a společenský protokol*. [online] 2015 [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.ehc.cz/>.

Obrázek číslo 6. In Špaček Ladislav. Ladislav Špaček: *Fotogalerie*. [online] no date [cit. 25. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.ladislavspacek.cz/>.

Obrázek číslo 7. In Etiquette scholar: *Table Setting*. [online] 2019 [cit. 8. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.etiquettescholar.com/dining_etiquette/table_setting.html.

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Pohlaví respondentů	41
Tabulka 2 – Kurz etikety ve škola	42
Tabulka 3 – Kurz tance a společenského chování	43
Tabulka 4 – Představování	44
Tabulka 5 – Kdo první podává ruku	45
Tabulka 6 – Pozdrav skupiny lidí	46
Tabulka 7– Tykání.....	47
Tabulka 8 – Chůze muže se ženou	48
Tabulka 9 – Restaurace.....	49
Tabulka 10 – Kino a divadlo	50
Tabulka 11 – Chůze ze schodů	51
Tabulka 12 – Telefonický hovor	52
Tabulka 13 – Barva obleku.....	53
Tabulka 14 – Délka rukávu u košile	54
Tabulka 15 – Barva kapesníčku.....	55
Tabulka 16 – Umístění látkového ubrousku.....	56
Tabulka 17 – Konzumace pečiva.....	57
Tabulka 18 – Umístění příboru po jídle.....	58
Tabulka 19 – Taneční držení	59
Tabulka 20 – Soukromá návštěva.....	60
Tabulka 21 – Objednávka jídla.....	62
Tabulka 22 – Podání ruky.....	63
Tabulka 23 – Společensky nejvýznamnější osoba	64
Tabulka 24 – Ponožky k obleku	65
Tabulka 25 – Hromadná doprava	66
Tabulka 26 – E-mailová komunikace	67

Tabulka 27 – Zdroj znalostí v oblasti etikety	68
---	----

Seznam grafů

Graf 1 – Pohlaví respondentů	41
Graf 2 – Kurz etikety ve škole.....	42
Graf 3 – Kurz tance a společenského chování.....	43
Graf 4 – Představování	44
Graf 5 – Kdo první podává ruku.....	45
Graf 6 – Pozdrav skupiny lidí.....	46
Graf 7– Tykání	47
Graf 8 – Chůze muže se ženou	48
Graf 9 – Restaurace	49
Graf 10 – Kino a divadlo	50
Graf 11 – Chůze ze schodů.....	51
Graf 12 – Telefonický hovor	52
Graf 13 – Barva obleku	53
Graf 14 – Délka rukávu u košile.....	54
Graf 15 – Barva kapesníčku	55
Graf 16 – Umístění látkového ubrousku	56
Graf 17 – Konzumace pečiva	57
Graf 18 – Umístění příboru po jídle	58
Graf 19 – Taneční držení	59
Graf 20 – Soukromá návštěva	60
Graf 21 – Objednávka jídla	62
Graf 22 – Podání ruky	63
Graf 23 – Společensky nejvýznamnější osoba	64
Graf 24 – Ponožky k obleku	65

Graf 25 – Hromadná doprava	66
Graf 26 – E-mailová komunikace.....	67
Graf 27 – Zdroj znalostí v oblasti etikety	68

Seznam příloh

Příloha 1 – DIDAKTICKÝ TEST	100
-----------------------------------	-----

Příloha 1 – DIDAKTICKÝ TEST

Dobrý den, jmenuji se Veronika Buchtová a jsem studentkou 2. ročníku magisterského studia Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Chtěla bych Vás touto cestou požádat o vyplnění krátkého didaktického testu, který bude součástí mé diplomové práce, jejímž obsahem je etiketa, tedy oblast slušného chování ve společnosti. U všech otázek je **možná pouze jedna odpověď**.

Ráda bych Vás upozornila, že dotazník je zcela anonymní.

Děkuji za Váš čas a odpovědi.

Didaktický test:

1. Jaké je Vaše pohlaví?
 - a) žena
 - b) muž
2. Konal se v minulosti na Vaší škole kurz se zaměřením na etiku (oblast slušného chování)?
 - a) ano
 - b) ne
3. Absolvoval/a jste kurz tance a společenského chování?
 - a) ano
 - b) ne
4. Jako první se představuje:
 - c) žena muži
 - d) nadřízený podřízenému
 - e) muž ženě
5. Jestliže se jako první představí muž, ruku podává:
 - a) žena
 - b) muž
 - c) ten, kdo je rychlejší
6. Při příchodu k větší skupině lidí pozdravíme nejdříve:
 - a) své přátele, a poté se pozdravíme s cizími
 - b) cizí osoby, pak své přátele
 - c) mladší osoby a pak starší

7. Tykání navrhuje:
- a) šéf své podřízené
 - b) mladší staršímu
 - c) muž ženě
8. Jde-li muž se ženou, vede si ženu:
- a) po levé straně
 - b) po pravé straně
 - c) nezáleží na jaké straně
9. Do restaurace vstupuje jako první:
- a) žena, přičemž jí muž drží dveře
 - b) muž
 - c) ten, kdo je blíže
10. V kině nebo divadle vchází jako první do řady (uličky) sedadel:
- a) muž, který jde bokem k již sedícím divákům
 - b) muž, který jde čelem k divákům
 - c) žena, aby si sama vybrala, kde bude sedět
11. Při chůzi ze schodů jde první:
- a) muž
 - b) žena
 - c) společensky významnější osoba
12. Dojde-li při telefonickém hovoru k jeho přerušení, jako první zavolá zpět:
- a) ten, kdo je společensky významnější
 - b) ten, kdo hovořil jako poslední
 - c) volající
13. Na honosnou večerní akci (ples) zvolíme barvu obleku:
- a) modrou
 - b) šedou
 - c) černou
14. K obleku nosíme vždy košili s:
- a) krátkým rukávem
 - b) dlouhým rukávem
 - c) na délku rukávu u košile se nebere ohled
15. Pokud muž zvolí oblek, kapesníček ladí vždy k:
- a) barvě obleku

- b) barvě košile
- c) žádné pravidlo neexistuje, cílem je pouze harmonie

16. Látkový ubrousek ihned po usazení umístíme:

- a) vedle talíře zpravidla na pravou stranu
- b) za límeček u košile/trička/šatů
- c) na klín

17. Pokud chceme k jídlu konzumovat také pečivo:

- a) uchopíme pečivo do ruky a ukousneme.
- b) nalámeme kousky do talíře a poté konzumujeme.
- c) nalámeme na malé kousky a ty vkládáme do úst.

18. Když dojíme, příbory umístíme následovně:

- a) zkřížíme příbor na talíři, abychom obsluze vyslali signál, že jsme již dojedli
- b) položíme příbor na talíř vodorovně, vidličku vlevo, nůž vpravo
- c) opřeme příbory o okraj talíře

19. Při tanci drží muž ženu:

- a) za levou lopatku
- b) za pravou lopatku
- c) je na muži jaké držení partnerky zvolí

20. Na soukromou návštěvu obvykle chodíme:

- a) přesně v předem dohodnutý čas
- b) přibližně o 10 minut dříve, než byl dohodnutý čas
- c) přibližně o 10 minut později, než byl dohodnutý čas

21. Objednávání jídla u číšníka provádí:

- a) muž za oba
- b) každý sám, zcela svobodně
- c) žena za oba

22. Pokud podává ruku žena muži:

- a) má vždy rukavici
- b) může zůstat sedět
- c) vždy ve stoje

23. Mezi společensky významnější osobu patří:

- a) VIP
- b) muž
- c) dítě

24. Ponožky u obleku by měly být vždy:

- a) světlejší barvy
- b) kotníčkové
- c) dostatečně dlouhé, aby se muži, ani když si přehodí nohu přes nohu, neobjevilo nahé lýtko

25. V městské hromadné dopravě:

- a) je vhodné poslouchat hlasitou hudbu
- b) je slušné přijmout nabídnuté místo
- c) si nemusíme sundávat batoh

26. E-mailová komunikace je:

- a) méně formální nežli psaní dopisů
- b) stejně formální jako psaní dopisů
- c) více formální nežli psaní dopisů

27. Kdo nebo co je pro Vás zdrojem znalostí v oblasti etikety (společenského chování)?

- a) škola
- b) kurz tance a společenské výchovy
- c) rodina
- d) kroužky
- e) stolní hry
- f) jiné (specifikujte)

Děkuji za vyplnění dotazníku a Váš drahocenný čas.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Veronika Buchtová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Znalost etikety žáků ve vybraných školách Pardubického kraje
Název v angličtině:	The knowledge of etiquette of students in particular schools on the Pardubice region
Anotace práce:	Cílem práce je zjištění úrovně znalostí etikety ve vybraných školách. Přičemž je porovnáván vliv povinného a neformálního vzdělávání. Teoretická část obsahuje základní pojmy, historii, významné osobnosti v oblasti etikety a její ukotvení v kurikulárních dokumentech. Praktická část vyhodnocuje didaktické testy, zaměřené na znalost etikety, vyplněné žáky vybraných škol Pardubického kraje. Součástí diplomové práce je didaktická stolní hra zaměřená na etiku.
Klíčová slova:	Etiketa, společenské chování, RVP ZV, didaktická hra, povinné vzdělávání, neformální vzdělávání
Anotace v angličtině:	This work aims to assess the level of etiquette knowledge in selected schools and compare the influence of mandatory and informal education. The theoretical part discusses basic terminology, history, notable figures in the field of etiquette and their position in the curriculum. The practical part evaluates didactic tests focused on the knowledge of etiquette that have been filled in by students in the Pardubice Region. This work also introduces a didactic board game focused on etiquette.
Klíčová slova v angličtině:	Etiquette, manners, FEP EE, didactic game, mandatory education, informal education
Přílohy vázané v práci:	CD ROM
Rozsah práce:	99 stran (113 922 znaků)
Jazyk práce:	Český